

ATODLEN 1

Penderfynu cymhwystra am ostyngiad o dan gynllun awdurdod, swm unrhyw ostyngiad, a chyfrifo incwm a chyfalaf: pensiynewyr

RHAN 4

Incwm a chyfalaf at ddibenion cyfrifo cymhwystra am ostyngiad o dan gynllun awdurdod, a swm unrhyw ostyngiad: pensiynewyr

PENNOD 1

Cyffredinol: pensiynewyr

Cyfrifo incwm a chyfalaf: teulu'r ceisydd a phriodasau amlbriod: pensiynewyr

5.—(1) Rhaid cyfrifo incwm a chyfalaf—

- (a) ceisydd; a
- (b) unrhyw bartner y ceisydd hwnnw,

yn unol â darpariaethau'r Rhan hon.

(2) Rhaid trin incwm a chyfalaf unrhyw bartner y ceisydd fel pe bai'n incwm a chyfalaf y ceisydd, ac yn y Rhan hon, mae unrhyw gyfeiriad at y ceisydd yn gymwys yn yr un modd i unrhyw bartner y ceisydd hwnnw.

(3) Os yw ceisydd, neu bartner ceisydd, mewn priodas amlbriod â dau neu ragor o aelodau aelwyd y ceisydd—

- (a) rhaid trin y ceisydd fel pe bai'n meddu'r cyfalaf a'r incwm sy'n eiddo i bob aelod o'r fath; a
- (b) rhaid cyfrifo incwm a chyfalaf yr aelod hwnnw yn unol â darpariaethau canlynol y Rhan hon, yn yr un modd ag ar gyfer y ceisydd.

Amgylchiadau pan fo cyfalaf ac incwm annibynnydd i gael eu trin fel eiddo i'r ceisydd: pensiynewyr

6.—(1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys os yw'n ymddangos i'r awdurdod fod annibynnydd a cheisydd wedi ymuno mewn trefniadau er mwyn manteisio ar gynllun awdurdod, a bod gan yr annibynnydd fwy o incwm a chyfalaf na'r ceisydd.

(2) Ac eithrio—

- (a) pan fo'r ceisydd yn bensiynwr ac ar gredyd gwarant, neu
- (b) pan nad yw'r ceisydd yn bensiynwr a phan fo ar gymhorthdal incwm, lwfans ceisio gwaith ar sail incwm neu lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm,

rhaid i'r awdurdod drin y ceisydd fel pe bai'n meddu'r incwm a'r cyfalaf sy'n eiddo i'r annibynnydd hwnnw, ac mewn achos o'r fath rhaid diystyru unrhyw gyfalaf ac incwm y mae'r ceisydd yn eu meddu.

(3) Os trinnir ceisydd fel pe bai'n meddu cyfalaf ac incwm sy'n eiddo i annibynnydd o dan is-baragraff (2), rhaid cyfrifo cyfalaf ac incwm yr annibynnydd hwnnw yn unol â darpariaethau canlynol y Rhan hon, yn yr un modd ag ar gyfer y ceisydd, ac onid yw'r cyd-destun yn mynnu'n wahanol, at ddibenion y Rhan hon rhaid dehongli unrhyw gyfeiriad at y "ceisydd" ("applicant") fel pe bai'n gyfeiriad at yr annibynnydd hwnnw.

PENNOD 2

Incwm: pensïynwyr sy'n cael credyd gwarant neu gredyd cynilion: pensïynwyr

Pensïynwyr sy'n cael credyd gwarant

7. Yn achos ceisydd sy'n pensïynwr ac yn cael credyd gwarant, neu geisydd y mae'i bartner yn cael credyd gwarant, rhaid diystyru'r cyfan o gyfalaf ac incwm y ceisydd.

Cyfrifo incwm pensïynwr mewn achosion o gredyd cynilion yn unig

8.—(1) Wrth benderfynu incwm a chyfalaf ceisydd sy'n pensïynwr ac y mae ganddo, neu y mae gan ei bartner, ddyfarniad o gredyd pensiwn y wladwriaeth sy'n cynnwys y credyd cynilion yn unig, rhaid i awdurdod, yn ddarostyngedig i ddarpariaethau canlynol y paragraff hwn, ddefnyddio'r cyfrifiad neu'r amcangyfrif o incwm a chyfalaf y ceisydd neu, yn ôl fel y digwydd, incwm a chyfalaf partner y ceisydd, a wnaed gan yr Ysgrifennydd Gwladol at y diben o benderfynu'r dyfarniad o gredyd pensiwn y wladwriaeth.

(2) Os yw'r cyfrifiad neu'r amcangyfrif a ddarperir gan yr Ysgrifennydd Gwladol yn cynnwys swm a gymerwyd i ystyriaeth yn y penderfyniad hwnnw ar gyfer incwm net, ni chaiff yr awdurdod addasu'r swm hwnnw ac eithrio i'r graddau y mae'n angenrheidiol er mwyn cymryd i ystyriaeth—

- (a) swm unrhyw gredyd cynilion sy'n daladwy;
- (b) mewn perthynas ag unrhyw blant dibynnol y ceisydd, costau gofal plant a gymerir i ystyriaeth o dan baragraff 18 (cyfrifo incwm ar sail wythnosol);
- (c) y swm uchaf a ddiystyrir o dan gynllun awdurdod mewn perthynas ag—
 - (i) enillion unig riant; neu
 - (ii) taliadau cynnal, boed o dan orchymyn llys ai peidio, a wneir gan neu sy'n ddyledus gan—
 - (aa) partner blaenorol y ceisydd neu bartner blaenorol partner y ceisydd; neu
 - (bb) rhiant plentyn neu berson ifanc pan fo'r plentyn neu'r person ifanc hwnnw'n aelod o deulu'r ceisydd, ac eithrio pan y ceisydd neu bartner y ceisydd yw'r rhiant hwnnw;
- (d) unrhyw swm sydd i'w ddiystyru yn rhinwedd paragraff 10(1) o Atodlen 3 (symiau sydd i'w diystyru o enillion ceisydd);
- (e) incwm a chyfalaf unrhyw bartner y ceisydd a drinnir fel aelod o aelwyd y ceisydd o dan reoliad 8, i'r graddau nas cymerir i ystyriaeth wrth benderfynu incwm net y person sy'n hawlio credyd pensiwn y wladwriaeth;
- (f) paragraff 6 (amgylchiadau pan fo cyfalaf ac incwm annibynnydd i gael eu trin fel eiddo i'r ceisydd), os yw'r awdurdod yn penderfynu bod y ddarpariaeth yn gymwys yn achos y ceisydd;
- (g) pa bynnag ostyngiad pellach (os oes un) a ystyrir yn briodol gan yr awdurdod o dan adran 13A(1)(c) o Ddeddf 1992(1);
- (h) unrhyw swm sydd i'w ddiystyru yn rhinwedd paragraff 6 o Atodlen 3 (symiau sydd i'w diystyru o incwm ceisydd: pensïynwyr).

(3) Nid yw paragraffau 10 i 30 o'r Atodlen hon yn gymwys i swm yr incwm net sydd i'w gymryd i ystyriaeth o dan is-baragraff (1), ond maent yn gymwys (i'r graddau y maent yn berthnasol) at y diben o benderfynu unrhyw addasiadau yn y swm hwnnw a wneir gan yr awdurdod o dan is-baragraff (2).

(1) Amnewidiwyd adran 13A gan adran 10 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 2012 (p.17).

(4) Pan fo is-baragraff (5) yn gymwys, rhaid i'r awdurdod gyfrifo cyfalaf y ceisydd yn unol â pharagraffau 25 i 30 (cyfrifo cyfalaf: pensynwyr).

(5) Mae'r is-baragraff hwn yn gymwys—

- (a) pan fo'r Ysgrifennydd Gwladol yn hysbysu'r awdurdod y penderfynwyd bod cyfalaf y ceisydd yn £16,000 neu'n llai, neu pan fo'r awdurdod yn penderfynu bod cyfalaf y ceisydd yn £16,000 neu'n llai;
- (b) pan fo cyfalaf y ceisydd, ar ôl gwneud y penderfyniad hwnnw, yn codi i fwy nag £16,000; ac
- (c) y cynydd yn digwydd pan fo cyfnod incwm asesedig mewn grym, yn yr ystyr a roddir i "assessed income period" gan adrannau 6 a 9 o Ddeddf Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002(2).

PENNOD 3

Incwm: pensynwyr eraill

Cyfrifo incwm a chyfalaf pan nad yw credyd pensiwn y wladwriaeth yn daladwy: pensynwyr

9. Pan nad yw paragraff 7 (pensynwyr sy'n cael credyd gwarant) nac ychwaith baragraff 8 (cyfrifo incwm pensynwr mewn achosion o greddyn cynilion yn unig) yn gymwys yn achos y ceisydd, rhaid cyfrifo neu amcangyfrif incwm a chyfalaf y ceisydd yn unol â pharagraffau 10 i 19 a 21 i 24 (cyfrifo incwm) a pharagraffau 25 i 31 (cyfrifo cyfalaf).

Ystyr "incwm": pensynwyr

10.—(1) At ddibenion dosbarthiadau A a B ystyr "incwm" ("*income*") yw incwm o unrhyw un o'r disgrifiadau canlynol—

- (a) enillion;
- (b) credyd treth gwaith;
- (c) incwm pensiwn ymddeol yn yr ystyr a roddir i "retirement pension income" gan Ddeddf Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002(3);
- (d) incwm o gontractau blwydd-dal (ac eithrio incwm pensiwn ymddeol);
- (e) pensiwn anabledd rhyfel neu bensiwn rhyfel gwraig neu ŵr gweddw;
- (f) pensiwn anabledd rhyfel neu bensiwn rhyfel gwraig neu ŵr gweddw o dramor;
- (g) taliad incwm gwarantedig;
- (h) taliad a wnaed o dan erthygl 29(1)(c) o Orchymyn y Lluoedd Arfog a'r Lluoedd Wrth Gefn (Cynllun Digolledu) 2011(4), mewn unrhyw achos pan fo erthygl 31(2)(c) yn gymwys;
- (i) incwm o gyfalaf ac eithrio cyfalaf a ddiystyrir o dan Ran 1 o Atodlen 5;
- (j) budd-daliadau nawdd cymdeithasol, ac eithrio incwm pensiwn ymddeol neu unrhyw un o'r budd-daliadau canlynol—
 - (i) lwfans byw i'r anabl;
 - (ii) taliad annibyniaeth bersonol;
 - (iii) TALIA;
 - (iv) lwfans gweini sy'n daladwy o dan adran 64 o DCBNC (hawl i gael lwfans gweini);

(2) 2002 p.16.

(3) Gweler adran 16 o Ddeddf Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002 (p.16).

(4) O.S. 2011/517.

- (v) cynnydd mewn pensiwn anabledd o dan adran 104 (cynnydd ar gyfer gweini cyson) neu 105 (cynnydd ar gyfer anabledd eithriadol o ddifrifol) o DCBNC;
- (vi) budd-dal plant;
- (vii) unrhyw lwfans gwarcheidwad sy'n daladwy o dan adran 77 o DCBNC (lwfans gwarcheidwad);
- (viii) unrhyw gynnydd ar gyfer dibynnydd ac eithrio partner y ceisydd, sy'n daladwy yn unol â Rhan 4 o DCBNC (cynnydd ar gyfer dibynnyddion);
- (ix) unrhyw—
 - (aa) taliad cronfa gymdeithasol a wneir o dan Ran 8 o DCBNC (y gronfa gymdeithasol); neu
 - (bb) cymorth achlysurol;
- (x) bonws Nadolig sy'n daladwy o dan Ran 10 o DCBNC (bonws Nadolig ar gyfer pensiynwyr);
- (xi) budd-dal tai;
- (xii) budd-dal treth gyngor;
- (xiii) taliad profedigaeth;
- (xiv) tâl salwch statudol;
- (xv) tâl mamolaeth statudol;
- (xvi) tâl tadolaeth statudol cyffredin sy'n daladwy o dan Ran 12ZA o DCBNC (tâl tadolaeth statudol)(5);
- (xvii) tâl tadolaeth statudol ychwanegol sy'n daladwy o dan Ran 12ZA o DCBNC;
- (xviii) tâl mabwysiadu statudol sy'n daladwy o dan Ran 12ZB o DCBNC (tâl mabwysiadu statudol);
- (xix) unrhyw fudd-dal cyffelyb i'r rhai a grybwyllir yn narpariaethau blaenorol y paragraff hwn, sy'n daladwy o dan ddeddfwriaeth sy'n cael effaith yng Ngogledd Iwerddon;
- (k) yr holl fudd-daliadau nawdd cymdeithasol tramor cyffelyb i'r budd-daliadau nawdd cymdeithasol a ragnodir uchod;
- (l) taliad a wneir—
 - (i) o dan erthygl 30 o Orchymyn Pensiynau Gwasanaethu'r Llynges, y Fyddin a'r Llu Awyr Etc (Anabledd a Marwolaeth) 2006(6), mewn unrhyw achos pan fo erthygl 30(1)(b) yn gymwys; neu
 - (ii) o dan erthygl 12(8) o'r Gorchymyn hwnnw, mewn unrhyw achos pan fo is-baragraff (b) o erthygl 12(8) yn gymwys;
- (m) pensiwn a delir i ddiodefwrwr erledigaeth gan Sosialwyr Cenedlaethol, o dan unrhyw ddarpariaeth arbennig a wneir gan gyfraith Gweriniaeth Ffederal yr Almaen, neu unrhyw ran ohoni, neu Weriniaeth Awstria;
- (n) taliadau o dan gynllun a wnaed o dan Ddeddf Niwmoconiosis etc (Digolledu Gweithwyr) 1979(7);
- (o) taliadau tuag at gynhaliath y ceisydd, a wneir gan briod, partner sifil, cyn briod neu gyn bartner sifil y ceisydd, neu tuag at gynhaliath partner y ceisydd gan briod, partner sifil, cyn briod neu gyn bartner sifil y person hwnnw, gan gynnwys taliadau a wneir—

(5) Mewnosodwyd Rhan 12ZA gan adran 2 a mewnosodwyd Rhan 12ZB gan adran 4 o Ddeddf Cyflogaeth 2002 (p.22).

(6) O.S. 2006/606.

(7) 1979 p.41.

- (i) o dan orchymyn llys;
 - (ii) o dan gytundeb ar gyfer cynhaliaeth; neu
 - (iii) yn wirfoddol;
 - (p) taliadau sy'n ddyledus gan unrhyw berson mewn perthynas â phrydau bwyd a llety a ddarperir gan y ceisydd;
 - (q) breindaliadau neu symiau eraill a delir yn gyfnewid am ddefnyddio, neu'r hawl i ddefnyddio, unrhyw hawlfraint, dyluniad, patent neu nod masnach;
 - (r) unrhyw daliad mewn perthynas ag—
 - (i) unrhyw lyfr a gofrestrwyd o dan Gynllun Hawliau Benthg i'r Cyhoedd 1982⁽⁸⁾; neu
 - (ii) unrhyw waith a wnaed o dan unrhyw gynllun hawliau benthg i'r cyhoedd rhyngwladol cyfatebol i Gynllun Hawliau Benthg i'r Cyhoedd 1982;
 - (s) unrhyw daliad, ac eithrio taliad a orchymynnwyd gan lys neu a wnaed i setlo hawliad, a wnaed gan neu ar ran cyn gyflogwr person, oherwydd ymddeoliad cynnar y person hwnnw ar sail afiechyd neu anabledd;
 - (t) unrhyw swm sy'n daladwy fel pensiwn allan o arian a ddarperir o dan—
 - (i) Deddf Rhestr Sifil 1837⁽⁹⁾,
 - (ii) Deddf Rhestr Sifil 1937⁽¹⁰⁾,
 - (iii) Deddf Rhestr Sifil 1952⁽¹¹⁾,
 - (iv) Deddf Rhestr Sifil 1972⁽¹²⁾, neu
 - (v) Deddf Rhestr Sifil 1975⁽¹³⁾;
 - (u) unrhyw incwm sydd yn lle incwm a bennir ym mharagraffau (a) i (r);
 - (v) unrhyw daliad o rent a wneir i geisydd sydd—
 - (i) yn berchen y buddiant rhydd-ddaliad neu lesddaliad mewn unrhyw eiddo, neu sy'n denant unrhyw eiddo;
 - (ii) yn meddiannu rhan o'r eiddo; a
 - (iii) sydd â chytundeb gyda pherson arall sy'n caniatáu i'r person hwnnw feddiannu'r eiddo hwnnw ar ôl talu rhent;
 - (w) unrhyw daliad a wneir fesul cyfnod rheolaidd o dan gynllun rhyddhau ecwiti;
 - (x) taliadau cyfnodol o'r Gronfa Diogelu Pensiynau yn yr ystyr a roddir i "PPF periodic payments" gan adran 17(1) o Ddeddf Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002.
- (2) Os yw'r taliad o unrhyw fudd-dal nawdd cymdeithasol y cyfeirir ato yn is-baragraff (1) yn ddarostyngedig i unrhyw ddidyniad (ac eithrio addasiad a bennir yn is-baragraff (4)) y swm sydd i'w gymryd i ystyriaeth o dan is-baragraff (1) yw'r swm cyn gwneud y didyniad.
- (3) Os yw dyfarniad o unrhyw gredyd treth gwaith neu gredyd treth plant yn ddarostyngedig i ddidyniad, er mwyn adennill gordaliad o gredyd treth gwaith neu gredyd treth plant a ddigwyddodd mewn blwyddyn dreth flaenorol, y swm sydd i'w gymryd i ystyriaeth o dan is-baragraff (1) yw swm y credyd treth gwaith neu gredyd treth plant a ddyfarnwyd, llai swm y didyniad hwnnw.
- (4) Yr addasiadau a bennir yn yr is-baragraff hwn yw'r addasiadau a wneir yn unol ag—

⁽⁸⁾ Mae'r Cynllun Hawliau Benthg i'r Cyhoedd wedi ei gynnwys fel atodiad i O.S. 1982/719; amnewidiwyd gan Atodiad 2 i O.S. 1990/2360. Gwnaed diwygiadau iddo yn y cyfamser, ond nid ydynt yn berthnasol i'r Rheoliadau hyn.

⁽⁹⁾ 1837 p.2.

⁽¹⁰⁾ 1937 p.32.

⁽¹¹⁾ 1952 p.37.

⁽¹²⁾ 1972 p.7.

⁽¹³⁾ 1975 p.82.

- (a) Rheoliadau Nawdd Cymdeithasol (Budd-daliadau Gorgyffyrddol) 1979(14);
 - (b) Rheoliadau Nawdd Cymdeithasol (Cleifion Mewnol mewn Ysbytai) 2005(15);
 - (c) adran 30DD neu adran 30E o DCBNC(16) (gostyngiadau mewn budd-dal analluogrwydd mewn perthynas â phensiynau a lwfansau cynghorwyr);
 - (d) adran 3 o Ddeddf Diwygio Lles 2007 (didyniadau o lwfans cyflogaeth a chymorth cyfrannol mewn perthynas â phensiynau a lwfansau cynghorwyr) a rheoliadau a wneir o dan yr adran honno.
- (5) Yn is-baragraff (1)(w), ystyr “cynllun rhyddhau ecwiti” (“*equity release scheme*”) yw benthyciad—
- (a) a wnaed rhwng person (“y rhoddwr benthyc”) a’r ceisydd;
 - (b) sy’n fodd i drosglwyddo swm o arian oddi ar y rhoddwr benthyc i’r ceisydd ar ffurf taliadau ar adegau rheolaidd; ac
 - (c) a sicrhair gydag annedd y mae gan y ceisydd ystad neu fuddiant ynddi, ac y mae’r ceisydd yn ei meddiannu fel ei gartref.

Cyfrifo incwm wythnosol: pensiywyr

11.—(1) Ac eithrio mewn achos y mae is-baragraff (2) neu (4) yn gymwys iddo, at y diben o gyfrifo incwm wythnosol ceisydd sy’n bensiynwr pan fo’r cyfnod y gwneir taliad mewn perthynas ag ef—

- (a) yn ddim hwy nag wythnos, rhaid cynnwys y cyfan o’r taliad hwnnw yn incwm wythnosol y ceisydd;
 - (b) yn hwy nag wythnos, rhaid penderfynu’r swm sydd i’w gynnwys yn incwm wythnosol y ceisydd—
 - (i) mewn achos pan fo’r cyfnod hwnnw’n fis, drwy luosi swm y taliad gyda 12 a rhannu’r lluoswm gyda 52;
 - (ii) mewn achos pan fo’r cyfnod hwnnw’n dri mis, drwy luosi swm y taliad gyda 4 a rhannu’r lluoswm gyda 52;
 - (iii) mewn achos pan fo’r cyfnod hwnnw’n flwyddyn, drwy rannu’r lluoswm gyda 52;
 - (iv) mewn unrhyw achos arall, drwy luosi swm y taliad gyda 7 a rhannu’r lluoswm gyda nifer y diwrnodau yn y cyfnod y gwneir y taliad mewn perthynas ag ef.
- (2) Mae is-baragraff (3) yn gymwys—
- (a) pan fo patrwm gwaith rheolaidd y ceisydd yn gyfryw nad yw’r ceisydd yn gweithio yr un oriau bob wythnos; neu
 - (b) pan fo swm incwm y ceisydd yn codi a gostwng ac wedi newid fwy nag unwaith.
- (3) Rhaid penderfynu swm wythnosol incwm y ceisydd hwnnw—
- (a) mewn achos y mae is-baragraff (2)(a) yn gymwys iddo, os oes cylch gwaith adnabyddadwy, drwy gyfeirio at incwm wythnosol cyfartalog y ceisydd dros gyfnod y cylch cyfan (ac os yw’r cylch yn cynnwys cyfnodau pan nad yw’r person yn gweithio, gan gynnwys y cyfnodau hynny, ond diystyru unrhyw absenoldebau eraill); neu
 - (b) mewn unrhyw achos arall, ar sail—

(14) O.S. 1979/597.

(15) O.S. 2005/3360.

(16) 1992 p.4; mewnosodwyd adran 30DD gan adran 63 o Ddeddf Diwygio Lles a Phensiynau 1999 (p.30). Mewnosodwyd adran 30E gan adran 3 o Ddeddf Nawdd Cymdeithasol (Analluogrwydd i Weithio) 1994 (p.18). Diddymir y ddwy adran gan Atodlen 8 i Ddeddf Diwygio Lles 2007 (p.5) (nad yw eto mewn grym).

- (i) y ddau daliad diwethaf os gwahenir y taliadau hynny gan gyfnod o fis neu fwy;
 - (ii) y pedwar taliad diwethaf os gwahenir y ddau daliad diwethaf gan gyfnod o lai nag un mis; neu
 - (iii) cyfrifo neu amcangyfrif pa bynnag daliadau eraill a allai, yn amgylchiadau penodol yr achos, ganiatáu penderfynu incwm wythnosol cyfartalog y ceisydd yn fwy cywir.
- (4) At ddibenion is-baragraff (3)(b) y taliadau diwethaf yw'r taliadau diwethaf cyn y dyddiad y gwnaed y cais, neu y triniwyd y cais fel pe bai wedi ei wneud.
- (5) Os oes hawl gan y ceisydd i gael taliad y mae is-baragraff (6) yn gymwys iddo, rhaid trin swm y taliad hwnnw fel pe bai wedi ei wneud mewn perthynas â chyfnod o flwyddyn.
- (6) Mae'r is-baragraff hwn yn gymwys i'r canlynol—
- (a) breindaliadau neu symiau eraill a delir yn gyfnewid am ddefnyddio, neu'r hawl i ddefnyddio, unrhyw hawlfraint, dyluniad, patent neu nod masnach;
 - (b) unrhyw daliad mewn perthynas ag—
 - (i) unrhyw lyfr a gofrestrwyd o dan Gynllun Hawliau Benthg i'r Cyhoedd 1982; neu
 - (ii) unrhyw waith a wnaed o dan unrhyw gynllun hawliau benthg i'r cyhoedd rhyngwladol cyfatebol i Gynllun Hawliau Benthg i'r Cyhoedd 1982; ac
 - (c) unrhyw daliad a wneir ar sail achlysurol.
- (7) Y cyfnod y mae'n rhaid cymryd i ystyriaeth drosto unrhyw fudd-dal o dan y Deddfau budd-dal yw'r cyfnod y mae'r budd-dal hwnnw'n daladwy mewn perthynas ag ef.
- (8) Os gwneir taliadau mewn arian ac eithrio sterling, rhaid penderfynu gwerth y taliad ar sail y cyfwerth sterling ar y dyddiad y gwneir y taliad.
- (9) Rhaid diystyru'r symiau a bennir yn Atodlen 3 wrth gyfrifo—
- (a) enillion y ceisydd; a
 - (b) unrhyw swm y mae is-baragraff (6) yn gymwys iddo, os y ceisydd yw perchennog cyntaf yr hawlfraint, dyluniad, patent neu nod masnach, neu os yw'n gyfrannwr gwreiddiol i'r llyfr neu'r gwaith y cyfeirir ato yn is-baragraff (6)(b).
- (10) At ddibenion is-baragraff (9)(b), ac at y dibenion hynny yn unig, rhaid trin y symiau a bennir yn is-baragraff (6) fel pe baent yn enillion.
- (11) Rhaid diystyru incwm a bennir yn Atodlen 4 wrth gyfrifo incwm y ceisydd.
- (12) Mae Atodlen 5 yn cael effaith fel a ganlyn—
- (a) rhaid diystyru'r cyfalaf a bennir yn Rhan 1 o'r Atodlen honno at y diben o benderfynu incwm ceisydd; a
 - (b) rhaid diystyru'r cyfalaf a bennir yn Rhan 2 o'r Atodlen honno at y diben o benderfynu incwm ceisydd o dan baragraff 31 (cyfrifo incwm tariff o gyfalaf: pensiynwyr).
- (13) Yn achos unrhyw incwm a gymerir i ystyriaeth at y diben o gyfrifo incwm person, rhaid diystyru unrhyw swm sy'n daladwy fel treth.

Enillion enillwyr cyflogedig: pensiynwyr

12.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), ystyr “enillion” (“*earnings*”), yn achos cyflogaeth enillydd cyflogedig sy'n bensiynwr, yw unrhyw gydnabyddiaeth ariannol neu elw sy'n deillio o'r gyflogaeth honno ac y mae'n cynnwys—

- (a) unrhyw fonws neu gomisiwn;
- (b) unrhyw daliad a wneir yn lle cydnabyddiaeth ariannol ac eithrio unrhyw swm cyfnodol a delir i geisydd o ganlyniad i derfynu cyflogaeth y ceisydd hwnnw oherwydd dileu swydd;

- (c) unrhyw daliad yn lle rhybudd;
 - (d) unrhyw dâl gwyliau;
 - (e) unrhyw daliad ar ffurf tâl cadw;
 - (f) unrhyw daliad a wneir gan gyflogwr y ceisydd mewn perthynas â threuliau nas tynnwyd yn gyfan gwbl, yn unig ac yn angenrheidiol wrth gyflawni dyletswyddau'r gyflogaeth, gan gynnwys unrhyw daliad a wneir gan gyflogwr y ceisydd mewn perthynas ag—
 - (i) treuliau a dynnir gan y ceisydd ynglŷn â theithio rhwng ei gartref a'r man lle y'i cyflogir;
 - (ii) treuliau a dynnir gan y ceisydd o dan drefniadau a wnaed ar gyfer gofal aelod o deulu'r ceisydd, oherwydd absenoldeb y ceisydd o'i gartref;
 - (g) swm unrhyw daliad ar ffurf taleb anariannol a gymerwyd i ystyriaeth wrth gyfrifo enillion person yn unol â Rhan 5 o Atodlen 3 i Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Cyfraniadau) 2001(17);
 - (h) tâl salwch statudol a thâl mamolaeth statudol sy'n daladwy gan y cyflogwr o dan DCBNC;
 - (i) tâl tadolaeth statudol sy'n daladwy o dan Ran 12ZA o DCBNC;
 - (j) tâl mabwysiadu statudol sy'n daladwy o dan Ran 12ZB o DCBNC;
 - (k) unrhyw symiau sy'n daladwy o dan contract gwasanaethu—
 - (i) ar gyfer analluedd i weithio oherwydd salwch neu anaf; neu
 - (ii) oherwydd beichiogrwydd neu welyfod.
- (2) Nid yw enillion yn cynnwys—
- (a) yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), unrhyw daliad mewn nwyddau neu wasanaethau;
 - (b) unrhyw daliad mewn perthynas â threuliau a dynnir yn gyfan gwbl, yn unig ac yn angenrheidiol wrth gyflawni dyletswyddau'r gyflogaeth;
 - (c) unrhyw bensiwn galwedigaethol;
 - (d) unrhyw gyfandaliad a wneir o dan Gynllun Budd-daliadau Ailaddasu Haearn a Dur;
 - (e) unrhyw daliad i ddigolledu a wneir yn unol â dyfarniad gan driwlynys cyflogaeth a sefydlwyd o dan Ddeddf Tribiwnlysoedd Cyflogaeth 1996(18) mewn perthynas â diswyddo annheg neu wahaniaethu anghyfreithlon;
 - (f) unrhyw daliad mewn perthynas â threuliau sy'n deillio o gyfranogiad y ceisydd mewn grŵp defnyddwyr gwasanaeth.
- (3) Nid yw is-baragraff (2)(a) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw daleb anariannol y cyfeirir ati yn is-baragraff (1)(g).

Cyfrifo enillion net enillwyr cyflogedig: pensiywyr

13.—(1) At ddibenion paragraff 18 (cyfrifo incwm ar sail wythnosol: pensiywyr), rhaid i enillion ceisydd sy'n deillio, neu'n debygol o ddeillio, o'i gyflogaeth fel enillydd cyflogedig, ac y'u cymerir i ystyriaeth, yn ddarostyngedig i baragraff 11(4) ac Atodlen 3 (cyfrifo incwm wythnosol: pensiywyr), fod yn enillion net y ceisydd hwnnw.

(2) At ddibenion is-baragraff (1) rhaid cyfrifo'r enillion net, ac eithrio pan fo is-baragraff (5) yn gymwys, drwy gymryd i ystyriaeth enillion gros y ceisydd o'r gyflogaeth honno dros y cyfnod asesu, llai—

- (a) unrhyw swm a ddidynnir o'r enillion hynny fel—

(17) O.S. 2001/1004.

(18) 1996 p.17.

- (i) treth incwm;
 - (ii) cyfraniadau Dosbarth 1 sylfaenol o dan DCBNC;
- (b) hanner unrhyw swm a delir gan y ceisydd fel cyfraniad tuag at gynllun pensiwn galwedigaethol;
- (c) hanner y swm a gyfrifir yn unol ag is-baragraff (4) mewn perthynas ag unrhyw gyfraniad cymwys sy'n daladwy gan y ceisydd; a
- (d) os yw'r enillion hynny'n cynnwys taliad sy'n daladwy o dan unrhyw ddeddfiad sy'n cael effaith yng Ngogledd Iwerddon ac sy'n cyfateb i dâl salwch statudol, tâl mamolaeth statudol, tâl tadolaeth statudol cyffredin neu ychwanegol neu dâl mabwysiadu statudol, unrhyw swm a ddidynnir o'r enillion hynny fel unrhyw gyfraniadau sy'n cyfateb i gyfraniadau Dosbarth 1 sylfaenol o dan DCBNC.
- (3) Yn y paragraff hwn, ystyr "cyfraniad cymwys" ("*qualifying contribution*") yw unrhyw swm sy'n daladwy fesul cyfnod fel cyfraniad tuag at gynllun pensiwn personol.
- (4) Rhaid cyfrifo'r swm mewn perthynas ag unrhyw gyfraniad cymwys drwy luosi swm dyddiol y cyfraniad cymwys gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y cyfnod asesu; ac at ddibenion y paragraff hwn, rhaid penderfynu swm dyddiol y cyfraniad cymwys fel a ganlyn—
- (a) os yw'r cyfraniad cymwys yn daladwy yn fisol, drwy luosi swm y cyfraniad cymwys gyda 12 a rhannu'r lluoswm gyda 365;
 - (b) mewn unrhyw achos arall, drwy rannu swm y cyfraniad cymwys gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y cyfnod y mae'r cyfraniad cymwys yn berthynol iddo.
- (5) Pan benderfynir enillion ceisydd o dan baragraff 11(2)(b) (cyfrifo incwm wythnosol: dosbarthiadau A a B) rhaid cyfrifo enillion net y ceisydd hwnnw drwy gymryd i ystyriaeth yr enillion hynny dros y cyfnod asesu, llai—
- (a) swm mewn perthynas â threth incwm, sy'n gyfwerth â'r swm a gyfrifir drwy gymhwysio i'r enillion hynny y gyfradd dreth sylfaenol sy'n gymwys i'r cyfnod asesu, llai, yn unig, y rhyddhad personol y mae hawl gan y ceisydd i'w gael o dan adran 35, 36 neu 37 o Ddeddf Treth Incwm 2007(19) (Iwfansau personol), fel y bo'n briodol i amgylchiadau'r ceisydd, ond os yw'r cyfnod asesu'n llai na blwyddyn, rhaid cyfrifo'r enillion y cymhwysir y gyfradd dreth sylfaenol iddynt a swm y rhyddhad personol sy'n ddidynadwy o dan yr is-baragraff hwn ar sail *pro rata*;
 - (b) swm sy'n gyfwerth â swm y cyfraniadau Dosbarth 1 sylfaenol a fyddai'n daladwy gan y ceisydd o dan DCBNC mewn perthynas â'r enillion hynny pe bai cyfraniadau o'r fath yn daladwy; ac
 - (c) hanner unrhyw swm a fyddai'n daladwy gan y ceisydd fel cyfraniad tuag at gynllun pensiwn galwedigaethol neu bersonol, pe bai'r enillion a amcangyfrifwyd felly yn enillion gwirioneddol.

Cyfrifo enillion enillwyr hunangyflogedig: pensynwyr

14.—(1) Pan fo enillion ceisydd sy'n bensiynwr yn enillion o gyflogaeth fel enillydd hunangyflogedig, rhaid penderfynu swm wythnosol enillion y ceisydd hwnnw drwy gyfeirio at enillion wythnosol cyfartalog y ceisydd o'r gyflogaeth honno—

- (a) dros gyfnod o un flwyddyn; neu

(19) 2007 p.3; diwygiwyd pennawd ac is-adran (1) o adran 35 gan adran 4 o Ddeddf Cyllid 2012 (p.14) ("Deddf 2012"); mewnosodwyd is-adrannau (2) a (4) gan adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009 (p.10). Yn adran 36, diwygiwyd y pennawd ac is-adran (2), amnewidiwyd is-adran (1) ac mewnosodwyd is-adran (2A) gan adran 4 o Ddeddf 2012; mae is-adran (2) wedi ei diwygio hefyd gan erthygl 3 o O.S. 2012/3047 ac adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009. Yn adran 37, diwygiwyd y pennawd ac is-adran (2), amnewidiwyd is-adran (1) ac mewnosodwyd is-adran (2A) gan adran 4 o Ddeddf 2012; mae is-adran (2) wedi ei diwygio hefyd gan erthygl 3 o O.S. 2012/3047 ac adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009.

(b) os yn ddiweddar yr ymgwymerodd y ceisydd â'r gyflogaeth honno, neu os digwyddodd newid sy'n debygol o effeithio ar y patrwm busnes arferol, dros ba bynnag gyfnod ("cyfnod cyfrifo") a allai, yn yr achos penodol dan sylw, alluogi penderfynu swm wythnosol enillion y ceisydd yn fwy cywir.

(2) At y dibenion o benderfynu swm wythnosol enillion ceisydd y mae is-baragraff (1)(b) yn gymwys iddo, rhaid rhannu enillion y ceisydd dros y cyfnod cyfrifo gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y cyfnod hwnnw a lluosu'r cyniferydd gyda 7.

(3) Y cyfnod y cyfrifir swm wythnosol enillion ceisydd drosto yn unol â'r paragraff hwn fydd y cyfnod asesu ar gyfer y ceisydd.

Enillion enillwyr hunangyflogedig: pensiywyr

15.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), ystyr "enillion" ("*earnings*"), yn achos cyflogaeth fel enillydd hunangyflogedig sy'n bensiynwr, yw incwm gros y gyflogaeth.

(2) Nid yw "enillion" yn achos cyflogaeth fel enillydd hunangyflogedig yn cynnwys y canlynol—

(a) pan fo ceisydd yn meddiannu annedd fel ei gartref, a'r ceisydd, yn yr annedd honno, yn darparu prydau bwyd a llety y telir amdanynt, y taliadau hynny;

(b) unrhyw daliad a wneir gan awdurdod lleol i geisydd—

(i) y lletyir person gydag ef yn rhinwedd trefniadau a wneir o dan adran 22C neu 23(2) (a) o Ddeddf Plant 1989(20) (darparu llety a chynhaliath ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal ganddynt) neu, yn ôl fel y digwydd, adran 26(1) o Ddeddf Plant (Yr Alban) 1995(21); neu

(ii) y mae awdurdod lleol yn maethu plentyn gydag ef o dan Reoliadau Plant sy'n Derbyn Gofal (Yr Alban) 2009(22) neu sy'n ofalwr-berthynas yn yr ystyr a roddir i "kinship carer" o dan y Rheoliadau hynny;

(c) unrhyw daliad a wneir gan sefydliad gwirfoddol yn unol ag adran 59(1)(a) o Ddeddf Plant 1989 (darparu llety gan sefydliadau gwirfoddol);

(d) unrhyw daliad a wneir i'r ceisydd neu i bartner y ceisydd ar gyfer person ("y person dan sylw") nad yw fel arfer yn aelod o aelwyd y ceisydd ond y gofelir amdano dros dro gan y ceisydd, gan—

(i) awdurdod lleol, ond gan eithrio taliadau o fudd-dal tai a wneir mewn perthynas â'r person dan sylw;

(ii) sefydliad gwirfoddol;

(iii) y person dan sylw yn unol ag adran 26(3A) o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948(23);

(iv) Bwrdd Comisiynu'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol neu grŵp comisiynu clinigol a sefydlwyd o dan adran 14D o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol 2006(24); neu

(v) Bwrdd Iechyd Lleol a sefydlwyd gan orchymyn a wnaed o dan adran 11 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006(25);

(e) unrhyw ddyfarniad chwaraeon.

(20) 1989 p.41; yn lle adran 23 rhoddwyd adrannau 22A i 22F gan adran 8(1) o Ddeddf Plant a Phobl Ifanc 2008 (p.23). Mae adran 22C mewn grym yn Lloegr, ond adran 22C(11) yn unig sydd mewn grym yng Nghymru.

(21) 1995 p.36; diwygiwyd adran 26 gan baragraff 1 o Atodlen 3 i Ddeddf Mabwysiadu a Phlant (Yr Alban) 2007 (dsa 4).

(22) O.S. 2009/210.

(23) 1948 p.29; mewnosodwyd adran 26(3A) gan adran 42(4) o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Gofal Cymunedol 1990 (p.19).

(24) 2006 p.41. Sefydlwyd y Bwrdd Comisiynu o dan adran 1H o'r Ddeddf honno (a fewnosodwyd gan adran 9 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2012 (p.7)); mewnosodwyd adran 14D gan adran 25 o Ddeddf 2012.

(25) 2006 p.42.

Incwm tybiannol: pensiynwyr

- 16.—(1) Rhaid trin ceisydd sy'n bensiynwr fel pe bai'n meddu—
- (a) yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), swm unrhyw incwm pensiwn ymddeol—
 - (i) na wnaed hawliad amdano; a
 - (ii) y gallai'r ceisydd ddisgwyl y byddai hawl ganddo i'w gael pe bai'n ei hawlio;
 - (b) incwm o gynllun pensiwn galwedigaethol y dewisodd y ceisydd ei ohirio.
- (2) Nid yw is-baragraff (1)(a) yn gymwys i'r canlynol pan fo hawlogaeth wedi ei gohirio—
- (a) pensiwn ymddeol Categori A neu Gategori B sy'n daladwy o dan adrannau 43 i 55 o DCBNC;
 - (b) pensiwn ychwanegol a rennir sy'n daladwy o dan adran 55A o DCBNC;
 - (c) budd-dal ymddeol graddedig sy'n daladwy o dan adrannau 36 a 37 o Ddeddf Yswiriant Gwladol 1965(26).
- (3) At ddibenion is-baragraff (2), mae hawlogaeth wedi ei ohirio—
- (a) yn achos pensiwn Categori A neu Gategori B, yn yr amgylchiadau a bennir yn adran 55(3) o DCBNC;
 - (b) yn achos pensiwn ychwanegol a rennir, yn yr amgylchiadau a bennir yn adran 55C(3) o DCBNC; ac
 - (c) yn achos budd-dal ymddeol graddedig, yn yr amgylchiadau a bennir yn adran 36(4) a (4A) o Ddeddf Yswiriant Gwladol 1965.
- (4) Mae'r is-baragraff hwn yn gymwys yn achos person a gyrhaeddodd oedran cymhwys ar gyfer credyd pensiwn y wladwriaeth—
- (a) sydd â hawl i fuddion pryniant ariannol o dan gynllun pensiwn galwedigaethol neu gynllun pensiwn personol;
 - (b) sy'n peidio â phrynu blwydd-dal â'r gronfa sydd ar gael iddo yn y cynllun hwnnw; ac
 - (c) naill ai—
 - (i) yn gohirio yn gyfan gwbl neu'n rhannol y taliad o unrhyw incwm a fyddai wedi bod yn daladwy i'r person hwnnw gan ddeiliad cronfa bensiwn y person hwnnw, neu
 - (ii) yn peidio â chymryd unrhyw gam sy'n angenrheidiol er mwyn sicrhau bod y cyfan o unrhyw incwm, a fyddai'n daladwy i'r person hwnnw gan ddeiliad ei gronfa bensiwn pe bai'r person hwnnw'n gwneud cais amdano, yn cael ei dalu felly, neu
 - (iii) sy'n berson nad yw alldynnu incwm ar gael iddo o dan y cynllun hwnnw.
- (5) Os yw is-baragraff (4) yn gymwys, rhaid trin swm unrhyw incwm a hepgorir fel pe bai'r person hwnnw'n ei feddu, ond hynny, yn unig, o'r dyddiad y gellid disgwyl ei gael pe bai cais amdano wedi ei wneud.
- (6) Swm unrhyw incwm a hepgorir mewn achos pan fo is-baragraff (4)(c)(i) neu (ii) yn gymwys fydd uchafswm yr incwm y gellid ei alldynnu o'r gronfa, a rhaid i'r awdurdod ei benderfynu gan gymryd i ystyriaeth wybodaeth a ddarperir gan ddeiliad y gronfa bensiwn.
- (7) Swm unrhyw incwm a hepgorir mewn achos pan fo is-baragraff (4)(c)(iii) yn gymwys fydd yr incwm y gallai'r ceisydd fod wedi ei gael heb brynu blwydd-dal pe bai'r cronfeydd a ddelir o dan y cynllun perthnasol wedi eu dal o dan gynllun pensiwn personol neu gynllun pensiwn galwedigaethol sy'n caniatáu alldynnu incwm, a rhaid ei benderfynu yn y modd a bennir yn is-baragraff (6).
- (8) Yn is-baragraff (4), mae i "buddion pryniant ariannol" yr ystyr a roddir i "money purchase benefits" gan Ddeddf Cynlluniau Pensiwn 1993.

(26) 1965 p.51.

(9) Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (10) a (12), rhaid trin person fel pe bai'n meddu incwm y mae'r person hwnnw wedi amddifadu ei hunan ohono at y diben o sicrhau hawlogaeth i ostyngiad o dan gynllun awdurdod, neu gynyddu swm y gostyngiad.

(10) Nid yw is-baragraff (9) yn gymwys mewn perthynas â swm cynnydd mewn pensiwn neu fudd-dal pan fo person, ar ôl dewis o blaid y cynnydd hwnnw mewn pensiwn neu fudd-dal o dan Atodlen 5 neu 5A i DCBNC neu o dan Atodlen 1 i Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Budd-dal Ymdeol Graddedig) 2005(27), wedyn yn newid y dewis hwnnw, o blaid cyfandaliad, yn unol â rheoliadau a wnaed o dan Atodlen 5 neu 5A i'r Ddeddf honno.

(11) Yn is-baragraff (10), ystyr "cyfandaliad" ("*lump sum*") yw cyfandaliad o dan Atodlen 5 neu 5A i DCBNC neu o dan Atodlen 1 i Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Budd-dal Ymdeol Graddedig) 2005.

(12) Nid yw is-baragraff (9) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw swm o incwm ac eithrio enillion, neu enillion enillydd cyflogedig, sy'n deillio o gyfranogiad y ceisydd mewn grŵp defnyddwyr gwasanaeth.

(13) Os yw ceisydd yn cael unrhyw fudd-dal o dan y Deddfau budd-dal, a newid yng nghyfradd y budd-dal hwnnw yn cael effaith o ddyddiad ar neu ar ôl 1 Ebrill mewn unrhyw flwyddyn, ond ddim hwyrach na 14 diwrnod ar ôl 1 Ebrill, rhaid i'r awdurdod drin y ceisydd fel pe bai'n meddu'r budd-dal hwnnw ar y gyfradd ddiwygiedig, naill ai o 1 Ebrill neu o'r dydd Llun cyntaf yn Ebrill yn y flwyddyn honno, pa ddyddiad bynnag y bydd yr awdurdod yn dewis ei ddefnyddio, hyd at y dyddiad y bydd y gyfradd ddiwygiedig yn cael effaith.

(14) Yn achos ceisydd y mae ganddo, neu y mae gan ei bartner, ddyfarniad o gredyd pensiwn y wladwriaeth sy'n cynnwys y credyd cynilion yn unig, pan fo'r awdurdod yn trin y ceisydd fel pe bai'n meddu unrhyw fudd-dal ar gyfradd ddiwygiedig yn unol ag is-baragraff (13), rhaid i'r awdurdod—

- (a) penderfynu incwm a chyfalaf y ceisydd hwnnw yn unol â pharagraff 8 (cyfrifo incwm pensynwr mewn achosion o gredyd cynilion yn unig) pan newidir y cyfrifiad neu'r amcangyfrif o'r incwm a'r cyfalaf hynny gydag effaith o ddyddiad ar neu ar ôl 1 Ebrill mewn unrhyw flwyddyn, ond ddim hwyrach na 14 diwrnod ar ôl 1 Ebrill; a
- (b) trin y ceisydd hwnnw fel pe bai'n meddu'r cyfryw incwm a chyfalaf ar y gyfradd ddiwygiedig gan gyfeirio at y dyddiad y dewisodd yr awdurdod ei ddefnyddio yn ei ardal, at ddibenion penderfynu'r cyfnod y cyfeirir ato yn is-baragraff (13).

(15) At ddibenion is-baragraff (9), rhaid peidio ag ystyried bod person yn amddifadu ei hunan o incwm pan fo—

- (a) hawliau'r person hwnnw i fuddion o dan gynllun pensiwn cofrestredig yn cael eu diddymu, a'r person hwnnw'n derbyn taliad o'r cynllun o ganlyniad i hynny, a
- (b) y taliad hwnnw'n gyfandaliad cymudo dibwys yn yr ystyr a roddir i "trivial commutation lump sum" gan baragraff 7 o Atodlen 29 i Ddeddf Cyllid 2004.

(16) Yn is-baragraff (15), mae i "cynllun pensiwn cofrestredig" yr ystyr a roddir i "registered pension scheme" yn adran 150(2) o Ddeddf Cyllid 2004.

Incwm a delir i drydydd partiön: pensynwyr

17.—(1) Rhaid trin unrhyw daliad o incwm a wneir i drydydd parti mewn perthynas â'r ceisydd, ac eithrio taliad a bennir yn is-baragraff (2) neu (3), fel pe bai'r ceisydd yn ei feddu.

(2) Nid yw is-baragraff (1) yn gymwys mewn perthynas â thaliad o incwm a wneir o dan gynllun pensiwn galwedigaethol, mewn perthynas â phensiwn neu daliad cyfnodol arall a wneir o dan gynllun pensiwn personol, neu daliad a wneir gan Fwrdd y Gronfa Diogelu Pensiynau—

(27) O.S. 2005/454.

- (a) pan fo gorchymyn methdalw wedi ei wneud mewn perthynas â'r person y gwnaed y taliad mewn perthynas ag ef neu, yn yr Alban, ystad y person hwnnw yn destun atafaelu, neu oruchwyliwr barnwrol wedi ei benodi ar ystad y person hwnnw o dan adran 41 o Ddeddf Cyfreithwyr (Yr Alban) 1980(28);
- (b) pan wneir y taliad i'r ymddiriedolwr mewn methdaliad neu unrhyw berson arall sy'n gweithredu ar ran y credydwy; ac
- (c) pan nad yw'r person y cyfeirir ato ym mharagraff (a), na phartner y person hwnnw, yn meddu, nac yn cael ei drin fel pe bai'n meddu, unrhyw incwm arall ar wahân i'r taliad hwnnw.

(3) Nid yw is-baragraff (1) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw daliad o incwm ac eithrio enillion, neu enillion sy'n deillio o gyflogaeth fel enillydd cyflogedig, sy'n codi o gyfranogiad y ceisydd mewn grŵp defnyddwyr gwasanaeth.

Cyfrifo incwm ar sail wythnosol: pensiynwyr

18.—(1) Yn ddarostyngedig i baragraff 22 (diystyru newidiadau mewn cyfraniadau treth, etc), rhaid cyfrifo incwm ceisydd ar sail wythnosol fel a ganlyn—

- (a) drwy amcangyfrif swm tebygol incwm wythnosol cyfartalog y ceisydd yn unol â'r Rhan hon;
 - (b) drwy ychwanegu at y swm hwnnw yr incwm wythnosol a gyfrifir o dan baragraff 31 (cyfrifo'r incwm tariff o gyfalaf); ac
 - (c) drwy ddidynnu wedi hynny unrhyw gostau gofal plant perthnasol y mae paragraff 19 (trin costau gofal plant) yn gymwys iddynt, o unrhyw enillion sy'n ffurfio rhan o'r incwm wythnosol cyfartalog neu, mewn achos pan fo'r amodau yn is-baragraff (2) wedi eu bodloni, eu didynnu o'r enillion hynny plws pa greddydd bynnag a bennir sy'n briodol ym mharagraff (b) o'r is-baragraff hwnnw, hyd at yr uchafswm didyniad mewn perthynas â theulu'r ceisydd, sef pa un bynnag o'r symiau a bennir yn is-baragraff (3), sy'n gymwys yn achos y ceisydd.
- (2) Amodau'r paragraff hwn yw'r canlynol—
- (a) bod enillion y ceisydd, sy'n ffurfio rhan o incwm wythnosol cyfartalog y ceisydd, yn llai na'r isaf o naill ai gostau gofal plant perthnasol y ceisydd neu pa un bynnag o'r didyniadau a bennir yn is-baragraff (3) sy'n gymwys fel arall yn achos y ceisydd; a
 - (b) bod y ceisydd neu, os yw'r ceisydd yn aelod o gwpl, naill ai'r ceisydd neu bartner y ceisydd, yn cael naill ai credyd treth gwaith neu greddydd treth plant.
- (3) Yr uchafswm didyniad y cyfeirir ato yn is-baragraff (1)(c) uchod yw'r canlynol—
- (a) pan fo teulu'r ceisydd yn cynnwys un plentyn yn unig y telir costau gofal plant perthnasol mewn perthynas ag ef, £175 yr wythnos;
 - (b) pan fo teulu'r ceisydd yn cynnwys mwy nag un plentyn y telir costau gofal plant perthnasol mewn perthynas â hwy, £300 yr wythnos.

Trin costau gofal plant: pensiynwyr

19.—(1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ceisydd (o fewn ystyr y paragraff hwn) yn tynnu costau gofal plant perthnasol ac—

- (a) yn unig riant ac yn ymgymryd â gwaith am dâl;
- (b) yn aelod o gwpl y mae'r ddau aelod ohono'n ymgymryd â gwaith am dâl; neu

(28) 1980 p.46.

- (c) yn aelod o gwpl y mae un o'i aelodau yn ymgymryd â gwaith am dâl a'r llall—
- (i) yn analluog;
 - (ii) yn glaf mewnol mewn ysbyty; neu
 - (iii) mewn carchar (boed wedi ei ddedfrydu i garchar neu ar remánd yn y ddalfa tra'n aros treial neu ddedfryd).
- (2) At ddibenion is-baragraff (1) ac yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), rhaid trin person y mae is-baragraff (3) yn gymwys iddo fel pe bai'n ymgymryd â gwaith am dâl am gyfnod o ddim mwy nag 28 wythnos pan fo'r person—
- (a) yn cael ei dalu tâl salwch statudol;
 - (b) yn cael ei dalu budd-dal analluogrwydd byrdymor ar y gyfradd isaf o dan adrannau 30A i 30E o DCBNC;
 - (c) yn cael ei dalu lwfans cyflogaeth a chymorth;
 - (d) yn cael ei dalu cymhorthdal incwm ar sail analluedd i weithio o dan reoliad 4ZA o Reoliadau Cymhorthdal Incwm (Cyffredinol) 1987(29), a pharagraff 7 neu 14 o Atodlen 1B i'r Rheoliadau hynny; neu
 - (e) yn cael ei gredu ag enillion ar sail analluedd i weithio neu alluedd cyfyngedig ar gyfer gwaith o dan reoliad 8B o Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Credydau) 1975(30).
- (3) Mae'r is-baragraff hwn yn gymwys i berson a oedd yn ymgymryd â gwaith am dâl yn union cyn—
- (a) diwrnod cyntaf y cyfnod y telir i'r person hwnnw'n gyntaf dâl salwch statudol, budd-dal analluogrwydd byrdymor, lwfans cyflogaeth a chymorth neu gymhorthdal incwm ar sail analluedd i weithio mewn perthynas ag ef; neu
 - (b) diwrnod cyntaf y cyfnod y credydir enillion mewn perthynas ag ef,
- yn ôl fel y digwydd.
- (4) Mewn achos pan fo is-baragraff (2)(d) neu (e) yn gymwys, mae'r cyfnod o 28 wythnos yn cychwyn ar y diwrnod y telir cymhorthdal incwm gyntaf i'r person hwnnw, neu ar ddiwrnod cyntaf y cyfnod y credydir enillion iddo mewn perthynas ag ef, yn ôl fel y digwydd.
- (5) Costau gofal plant perthnasol yw'r costau gofal hynny y mae is-baragraffau (6) a (7) yn gymwys iddynt, a rhaid eu cyfrifo ar sail wythnosol yn unol ag is-baragraff (10).
- (6) Mae'r costau'n cael eu talu gan y ceisydd, am ofal a ddarperir—
- (a) yn achos unrhyw blentyn o deulu'r ceisydd nad yw'n anabl, mewn perthynas â'r cyfnod sy'n cychwyn ar ddyddiad geni'r plentyn ac yn diweddu ar y diwrnod cyn y dydd Llun cyntaf ym Medi sy'n dilyn pymthegfed pen-blwydd y plentyn hwnnw; neu
 - (b) yn achos unrhyw blentyn o deulu'r ceisydd sy'n anabl, mewn perthynas â'r cyfnod sy'n cychwyn ar ddyddiad geni'r plentyn ac yn diweddu ar y diwrnod cyn y dydd Llun cyntaf ym Medi sy'n dilyn unfed pen-blwydd ar bymtheg y plentyn hwnnw.
- (7) Telir y costau am ofal a ddarperir gan un neu ragor o'r darparwyr gofal a restrir yn is-baragraff (8) ac ni thelir hwy—
- (a) mewn perthynas ag addysg orfodol y plentyn;
 - (b) gan geisydd i'w bartner na chan ei bartner i geisydd, mewn perthynas ag unrhyw blentyn y mae'r naill neu'r llall, neu unrhyw rai ohonynt yn gyfrifol amdano yn unol â rheoliad 7 (amgylchiadau pan fo person i gael ei drin fel un sy'n gyfrifol neu ddim yn gyfrifol am berson arall); neu

(29) O.S. 1987/1967.

(30) O.S. 1975/556.

- (c) mewn perthynas â gofal a ddarperir gan berthynas i'r plentyn yn gyfan gwbl neu'n bennaf yng nghartref y plentyn.
- (8) Caniateir darparu'r gofal y cyfeirir ato yn is-baragraff (7)—
- (a) y tu allan i oriau ysgol, gan ysgol mewn mangre ysgol neu gan awdurdod lleol—
- (i) i blant nad ydynt yn anabl, mewn perthynas â'r cyfnod sy'n cychwyn ar eu hwythfed pen-blwydd ac yn diweddu ar y diwrnod cyn y dydd Llun cyntaf ym Medi sy'n dilyn eu pymthegfed pen-blwydd; neu
- (ii) i blant sy'n anabl, mewn perthynas â'r cyfnod sy'n cychwyn ar eu hwythfed pen-blwydd ac yn diweddu ar y diwrnod cyn y dydd Llun cyntaf ym Medi sy'n dilyn eu hunfed pen-blwydd ar bymtheg; neu
- (b) gan ddarparwr gofal plant a gymeradwywyd yn unol â Rheoliadau Credyd Treth (Categori Newydd o Ddarparwyr Gofal Plant) 1999(31); neu
- (c) gan bersonau a gofrestrwyd o dan Ran 2 o Fesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010(32); neu
- (d) gan berson a eithrir rhag cofrestru o dan Ran 2 o Fesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010 oherwydd bod y gofal plant a ddarperir gan y person hwnnw mewn ysgol neu mewn sefydliad y cyfeirir atynt yn erthygl 11, 12 neu 14 o Orchymyn Eithriadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd (Cymru) 2010(33); neu
- (e) gan—
- (i) personau a gofrestrwyd o dan adran 59(1) o Ddeddf Diwygio Gwasanaethau Cyhoeddus (Yr Alban) 2010(34); neu
- (ii) awdurdodau lleol a gofrestrwyd o dan adran 83(1) o'r Ddeddf honno, os y gofal a ddarperir yw gwarchod plant neu ofal dydd ar gyfer plant, yn yr ystyron a roddir, yn eu trefn, i "child minding" a "day care of children" yn y Ddeddf honno; neu
- (f) gan berson a ragnodir mewn rheoliadau a wnaed yn unol ag adran 12(4) o Ddeddf Credydau Treth 2002; neu
- (g) gan berson a gofrestrwyd o dan Bennod 2 neu 3 o Ran 3 o Ddeddf Gofal Plant 2006(35); neu
- (h) gan unrhyw un o'r ysgolion a grybwyllir yn adran 34(2) o Ddeddf Gofal Plant 2006(36) mewn amgylchiadau pan nad yw'r gofyniad i gofrestru o dan Bennod 2 o Ran 3 o'r Ddeddf honno yn gymwys, yn rhinwedd adran 34(2) o'r Ddeddf honno; neu
- (i) gan unrhyw un o'r ysgolion a grybwyllir yn adran 53(2) o Ddeddf Gofal Plant 2006 mewn amgylchiadau pan nad yw'r gofyniad i gofrestru o dan Bennod 3 o Ran 3 o'r Ddeddf honno yn gymwys, yn rhinwedd adran 53(2) o'r Ddeddf honno; neu
- (j) gan unrhyw un o'r sefydliadau a grybwyllir yn adran 18(5) o Ddeddf Gofal Plant 2006 mewn amgylchiadau pan nad yw'r gofal yn gynwysedig yn ystyr "childcare" at ddibenion Rhan 1 a Rhan 3 o'r Ddeddf honno yn rhinwedd adran 18(5) o'r Ddeddf honno; neu
- (k) gan riant maeth neu ofalwr-berthynas o dan Reoliadau Gwasanaethau Maethu (Lloegr) 2011(37), Rheoliadau Gwasanaethau Maethu (Cymru) 2003(38) neu Reoliadau Plant sy'n

(31) O.S. 1999/3110.

(32) 2010 mccc 1.

(33) O.S. 2010/2839 (Cy.233).

(34) 2010 dsa 8.

(35) 2006 p.21.

(36) Diwygiwyd adran 34(2) gan baragraffau 30 a 32, ac adran 53(2) gan baragraffau 30 a 34, o Atodlen 1 i Ddeddf Addysg a Sgiliau 2008 (p.25), ond nid yw'r darpariaethau hynny eto mewn grym.

(37) O.S. 2011/581.

Derbyn Gofal (Yr Alban) 2009⁽³⁹⁾ mewn perthynas â phlentyn ac eithrio'r plentyn a faethir gan y rhiant maeth neu'r plentyn sy'n derbyn gofal gan y gofalwr-berthynas; neu

- (l) gan weithiwr gofal cartref o dan Reoliadau Asiantaethau Gofal Cartref (Cymru) 2004⁽⁴⁰⁾; neu
- (m) gan berson nad yw'n berthynas i'r plentyn, yn gyfan gwbl neu'n bennaf yng nghartref y plentyn.

(9) Yn is-baragraffau (6) ac (8)(a), ystyr “y dydd Llun cyntaf ym Medi” (“*the first Monday in September*”) yw'r dydd Llun sy'n digwydd gyntaf yn ystod mis Medi mewn unrhyw flwyddyn.

(10) Rhaid amcangyfrif y costau gofal plant perthnasol dros ba bynnag gyfnod, o ddim mwy na blwyddyn, sy'n briodol ar gyfer amcangyfrif yn gywir y gost wythnosol gyfartalog, gan roi sylw i wybodaeth a ddarperir gan y gwarchodwr plant neu'r person sy'n darparu'r gofal, ynghylch swm y tâl a godir.

(11) At ddibenion is-baragraff (1)(c) mae'r aelod arall o gwpl yn analluog—

- (a) os yw'r ceisydd yn bensiynwr a'r aelod arall o'r cwpl heb fod yn llai nag 80 oed;
- (b) os yw'r ceisydd yn bensiynwr a'r aelod arall o'r cwpl yn llai nag 80 oed, ac—
 - (i) trinnir amod ychwanegol a bennir ym mharagraff 20 (amod ychwanegol ar gyfer y premiwm anabledd) fel pe bai'n gymwys yn achos yr aelod arall o'r cwpl; a
 - (ii) mae'r aelod arall o'r cwpl yn bodloni'r amodau hynny, neu byddai'n eu bodloni pe na bai'r aelod hwnnw o'r cwpl yn cael ei drin fel rhywun sy'n alluog i weithio yn rhinwedd penderfyniad a wnaed yn unol â rheoliadau a wnaed o dan adran 171E o DCBNC;
- (c) os byddai swm cymwysadwy'r ceisydd yn cynnwys yr elfen gymorth neu'r elfen gweithgaredd perthynol i waith oherwydd galluedd cyfyngedig yr aelod arall ar gyfer gwaith, pe na bai'r aelod arall hwnnw'n cael ei drin fel pe na bai ei alluedd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig, yn rhinwedd penderfyniad a wnaed yn unol â Rheoliadau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth 2008;
- (d) os yw'r ceisydd yn analluog i weithio, neu'n cael ei drin fel pe bai'n analluog i weithio, ac wedi bod yn analluog felly neu wedi cael ei drin felly yn unol â darpariaethau Rhan 12A o DCBNC⁽⁴¹⁾ (analluedd i weithio) a rheoliadau a wnaed o dan y Rhan honno am gyfnod di-dor o ddim llai na 196 diwrnod; ac at y diben hwn rhaid trin unrhyw ddau neu ragor o gyfnodau ar wahân, a wahanir gan doriad o ddim mwy na 56 diwrnod fel un cyfnod di-dor;
- (e) os yw galluedd y ceisydd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig, neu os trinnir ef fel pe bai ei alluedd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig, ac os bu ganddo, neu os triniwyd ef fel pe bai ganddo, alluedd cyfyngedig ar gyfer gwaith yn unol â Rheoliadau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth 2008 am gyfnod di-dor o ddim llai na 196 diwrnod; ac at y diben hwn rhaid trin unrhyw ddau neu ragor o gyfnodau ar wahân a wahanir gan doriad o ddim mwy na 84 diwrnod fel un cyfnod di-dor;
- (f) os yw un neu ragor o'r pensiynau neu lwfansau canlynol yn daladwy mewn perthynas â'r aelod arall—
 - (i) budd-dal analluogrwydd hirdymor neu fudd-dal analluogrwydd byrdymor ar y raddfa uwch o dan Atodlen 4 i DCBNC;
 - (ii) lwfans gweini o dan adran 64 o DCBNC;

⁽³⁸⁾ O.S. 2003/237 (Cy.35).

⁽³⁹⁾ O.S.A. 2009/210.

⁽⁴⁰⁾ O.S. 2004/219 (Cy.23).

⁽⁴¹⁾ Mewnosodwyd Rhan 12A gan adran 5 o Ddeddf Nawdd Cymdeithasol (Analluedd i Weithio) 1994 a diwygiwyd hi gan adran 70 o Ddeddf Diwygio Lles a Phensiynau 1999 (p.30) a pharagraffau 20 a 23 o Atodlen 8 i'r Ddeddf honno. Diddymwyd hi gan baragraff 9(1) a (12) o Atodlen 3 i Ddeddf Diwygio Lles 2007 (p.5) ond nid yw'r darpariaethau hynny eto mewn grym.

- (iii) lwfans anableded difrifol o dan adran 68 o DCBNC;
 - (iv) lwfans byw i'r anabl o dan adran 71 o DCBNC;
 - (v) taliad annibyniaeth bersonol o dan Ran 4 o Ddeddf Diwygio Lles 2012;
 - (vi) TALIA;
 - (vii) cynnydd mewn pensiwn anableded o dan adran 104 o DCBNC;
 - (viii) cynnydd mewn pensiwn a delir fel rhan o bensiwn anableded rhyfel neu o dan gynllun anafiadau diwydiannol sy'n cyfateb i lwfans neu gynnydd mewn pensiwn anableded o dan is-baragraff (ii), (iv), (v) neu (vi) uchod;
 - (ix) lwfans cyflogaeth a chymorth prif wedd;
- (g) os bu pensiwn neu lwfans y cyfeirir ato yn is-baragraff (vi) neu (vii) o baragraff (f) yn daladwy oherwydd analluedd yr aelod arall, ond peidiodd â bod yn daladwy o ganlyniad i'r aelod hwnnw ddod yn glaf, ac yn y paragraff hwn, ystyr claf yw person (ac eithrio person sy'n gwneud dedfryd o garchar neu mewn sefydliad cadw ar gyfer pobl ifanc) yr ystyrir ei fod yn cael triniaeth ddi-dâl fel claf mewnol, yn yr ystyr a roddir i "receiving free in-patient treatment" gan reoliad 2(4) a (5) o Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Cleifion Mewnol mewn Ysbytai) 2005;
- (h) os byddai lwfans gweini o dan adran 64 o DCBNC neu lwfans byw i'r anabl o dan adran 71 o'r Ddeddf honno yn daladwy i'r person hwnnw pe na bai—
- (i) atal budd-dal dros dro yn unol â rheoliadau o dan adran 113(2) o DCBNC; neu
 - (ii) lleihad oherwydd traddodi i ysbyty;
- (i) os byddai'r elfen byw dyddiol o'r taliad annibyniaeth bersonol yn daladwy i'r person hwnnw pe na bai budd-dal wedi ei atal dros dro yn unol â rheoliadau o dan adran 86 o Ddeddf Diwygio Lles 2012 (cleifion mewnol mewn ysbyty);
- (j) os byddai TALIA yn daladwy i'r person hwnnw pe na bai taliad wedi ei atal dros dro yn unol ag unrhyw delerau cynllun digolledu'r lluoedd arfog a'r lluoedd wrth gefn, sy'n caniatáu ataliad dros dro oherwydd bod person yn cael triniaeth feddygol mewn ysbyty neu sefydliad cyffelyb;
- (k) os byddai paragraff (f), (g), (h) neu (i) yn gymwys i'r aelod arall pe bai'r darpariaethau deddfwriaethol y cyfeirir atynt yn y paragraffau hynny yn ddarpariaethau o dan unrhyw ddeddfiad cyfatebol sy'n cael effaith yng Ngogledd Iwerddon; neu
- (l) os oes gan yr aelod arall gerbyd ar gyfer pobl anabl neu fath arall o gerbyd, a ddarparwyd i'r aelod arall gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan baragraff 9 o Atodlen 1 i Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol 2006(42) neu o dan adran 46 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Yr Alban) 1978, neu a ddarparwyd gan yr Adran Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Diogelwch y Cyhoedd yng Ngogledd Iwerddon o dan erthygl 30(1) o Orchymyn Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Personol (Gogledd Iwerddon) 1972, neu a ddarparwyd gan Weinidogion Cymru o dan adran 5 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 ac Atodlen 1 i'r Ddeddf honno.

(12) At ddibenion is-baragraff (11), unwaith y bydd is-baragraff (11)(d) yn gymwys i'r ceisydd, os yw'r ceisydd wedyn, am gyfnod o 56 diwrnod neu lai, yn peidio â bod yn analluog i weithio, neu gael ei drin fel pe bai'n analluog i weithio, yna, ar ddiwedd y cyfnod hwnnw, pan â'r ceisydd yn analluog i weithio drachefn, neu pan drinnir ef drachefn fel pe bai'n analluog i weithio, bydd yr is-baragraff hwnnw yn gymwys i'r ceisydd ar unwaith, cyhyd ag y bo'r ceisydd yn parhau'n analluog i weithio, neu cyhyd ag y'i trinnir fel pe bai'n analluog i weithio.

(42) 2006 p.41; diwygiwyd paragraff 9 gan adran 17(10) o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2012 (p.7) (i ddisodli cyfeiriadau at yr Ysgrifennydd Gwladol gan gyfeiriadau at grwpiau comisiynu clinigol), ond nid yw'r darpariaethau hynny eto mewn llawn grym.

(13) At ddibenion is-baragraff (11), unwaith y bydd is-baragraff (11)(e) yn gymwys i'r ceisydd, os yw galluedd y ceisydd ar gyfer gwaith wedyn yn peidio â bod yn gyfyngedig, neu os peidir â'i drin fel pe bai ei alluedd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig, am gyfnod o 84 diwrnod neu lai, yna, ar ddiwedd y cyfnod hwnnw, pan â galluedd y ceisydd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig drachefn, neu pan drinnir ef drachefn fel pe bai ei alluedd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig, bydd yr is-baragraff hwnnw yn gymwys i'r ceisydd ar unwaith, cyhyd ag y bo galluedd y ceisydd ar gyfer gwaith yn parhau'n gyfyngedig, neu cyhyd ag y'i trinnir fel pe bai ei alluedd ar gyfer gwaith yn gyfyngedig.

(14) At ddibenion is-baragraffau (6) ac (8)(a), mae person yn anabl os yw'n berson—

(a) y mae lwfans gweini neu elfen ofal y lwfans anabledd yn daladwy iddo, neu y byddai'n daladwy iddo oni bai am—

(i) atal budd-dal dros dro yn unol â rheoliadau o dan adran 113(2) o DCBNC; neu

(ii) lleihad oherwydd traddodi i ysbwy;

(b) y mae elfen byw dyddiol y taliad annibyniaeth bersonol yn daladwy iddo neu y byddai'n daladwy iddo pe na bai'r budd-dal wedi ei atal dros dro yn unol â rheoliadau o dan adran 86 o Ddeddf Diwygio Lles 2012 (cleifion mewnol mewn ysbwy);

(c) wedi ei gofrestru fel person dall mewn cofrestr a gedwir o dan adran 29 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 (gwasanaethau lles) neu, yn yr Alban, wedi ei ardstyio'n ddall ac, o ganlyniad, wedi ei gofrestru fel person dall mewn cofrestr a gynhelir gan, neu ar ran, cyngor a gyfansoddwyd o dan adran 2 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Yr Alban) 1994;

(d) y peidiodd â bod yn gofrestredig fel person dall mewn cofrestr o'r fath, o fewn y cyfnod sy'n cychwyn 28 wythnos cyn y dydd Llun cyntaf ym Medi sy'n dilyn pymthegfed pen-blwydd y person hwnnw ac yn diweddu ar y diwrnod yn union cyn unfed pen-blwydd ar bymtheg y person hwnnw; neu

(e) y mae TALIA yn daladwy iddo.

(15) At ddibenion is-baragraff (1), rhaid trin person sydd ar absenoldeb mamolaeth, absenoldeb tadolaeth neu absenoldeb mabwysiadu fel pe bai'n ymgymryd â gwaith am dâl am y cyfnod a bennir yn is-baragraff (16) ("y cyfnod perthnasol") ar yr amod—

(a) bod y person hwnnw'n gweithio am dâl yn ystod yr wythnos sy'n rhagflaenu'r cyfnod o absenoldeb mamolaeth, absenoldeb tadolaeth neu absenoldeb mabwysiadu;

(b) bod y person hwnnw'n tynnu costau gofal plant perthnasol o fewn ystyr is-baragraff (5); ac

(c) bod hawl gan y person hwnnw i gael naill ai tâl mamolaeth statudol o dan adran 164 o DCBNC, tâl tadolaeth statudol cyffredin yn rhinwedd adran 171ZA neu 171ZB o'r Ddeddf honno, tâl tadolaeth statudol ychwanegol yn rhinwedd adran 171ZEA neu 171ZEB o'r Ddeddf honno, tâl mabwysiadu statudol yn rhinwedd adran 171ZL o'r Ddeddf honno, lwfans mamolaeth o dan adran 35 o'r Ddeddf honno neu gymhorthdal cymwys.

(16) At ddibenion is-baragraff (15) mae'r cyfnod perthnasol yn cychwyn ar y diwrnod y mae absenoldeb mamolaeth, absenoldeb tadolaeth neu absenoldeb mabwysiadu y person hwnnw'n cychwyn, a daw i ben ar—

(a) y dyddiad y daw'r absenoldeb hwnnw i ben;

(b) os na thelir yr elfen gofal plant o'r credyd treth gwaith ar y dyddiad y daw'r hawlogaeth i lwfans mamolaeth, cymhorthdal cymwys (os yw'n berthnasol), tâl mamolaeth statudol, tâl tadolaeth statudol cyffredin neu ychwanegol neu'r tâl mabwysiadu statudol i ben, y dyddiad y daw'r hawlogaeth honno i ben; neu

(c) os telir yr elfen gofal plant o'r credyd treth gwaith ar y dyddiad y daw'r hawlogaeth i lwfans mamolaeth neu gymhorthdal cymwys, tâl mamolaeth statudol, tâl tadolaeth statudol cyffredin neu ychwanegol, neu'r tâl mabwysiadu statudol i ben, y dyddiad y daw'r hawlogaeth i'r dyfarniad o'r elfen gofal plant o'r credyd treth gwaith i ben;

pa un bynnag sy'n digwydd gyntaf.

(17) Yn is-baragraffau (15) ac (16)—

- (a) ystyr “cymhorthdal cymwys” (“*qualifying support*”) yw cymhorthdal incwm y mae hawl gan y person hwnnw i'w gael yn rhinwedd paragraff 14B o Atodlen 1B i Reoliadau Cymhorthdal Incwm (Cyffredinol) 1987(43); a
- (b) ystyr “elfen gofal plant” (“*child care element*”) o'r credyd treth gwaith yw'r elfen o'r credyd treth gwaith a ragnodir o dan adran 12 o Ddeddf Credydau Treth 2002 (elfen gofal plant).

(18) Yn y paragraff hwn nid yw “ceisydd” (“*applicant*”) yn cynnwys ceisydd—

- (a) y mae ganddo, neu
- (b) y mae ganddo (ar y cyd â phartner),

ddyfarniad o gredyd cynhwysol.

Amod ychwanegol y cyfeirir ato ym mharagraff 19(11)(b)(i): anabledd : pensiynwyr

20.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), yr amod ychwanegol y cyfeirir ato ym mharagraff 19(11)(b)(i) yw naill ai—

(a) bod y ceisydd neu, yn ôl fel y digwydd, partner y ceisydd—

- (i) yn cael un neu ragor o'r budd-daliadau canlynol: lwfans gweini, lwfans byw i'r anabl, taliad annibyniaeth bersonol, TALIA, yr elfen anabledd neu'r elfen anabledd difrifol o'r credyd treth gwaith fel y'u pennir yn rheoliad 20(1)(b) ac (f) o Reoliadau Credyd Treth Gwaith (Hawlogaeth a'r Gyfradd Uchaf) 2002(44), atodiad symudedd, budd-dal analluogrwydd hirdymor o dan Ran 2 o DCBNC neu lwfans anabledd difrifol o dan Ran 3 o'r Ddeddf honno, ond, yn achos budd-dal analluogrwydd hirdymor neu lwfans anabledd difrifol, hynny yn unig pan delir y budd-dal neu'r lwfans mewn perthynas â'r ceisydd; neu
- (ii) wedi bod yn cael budd-dal analluogrwydd hirdymor o dan Ran 2 o DCBNC pan beidiodd yr hawlogaeth i'r budd-dal hwnnw oherwydd talu pensiwn ymddeol o dan y Ddeddf honno, a bod y ceisydd yn y cyfamser wedi parhau â hawlogaeth ddi-dor i fudd-dal treth gyngor (am y cyfnod cyn 1 Ebrill 2013) neu ostyngiad o dan gynllun awdurdod (am y cyfnod ar ôl 1 Ebrill 2013) ac, os oedd y budd-dal analluogrwydd hirdymor yn daladwy i bartner y ceisydd, bod y partner yn parhau'n aelod o'r teulu; neu
- (iii) wedi bod yn cael lwfans gweini neu lwfans byw i'r anabl ond ataliwyd taliadau o'r budd-dal hwnnw dros dro yn unol â rheoliadau a wnaed o dan adran 113(2) o DCBNC neu lleihawyd hwy fel arall oherwydd bod y ceisydd, neu bartner y ceisydd, wedi mynd yn glaf o fewn ystyr paragraff 19(11)(g) (trin costau gofal plant); neu
- (iv) wedi bod yn cael taliad annibyniaeth bersonol, ond ataliwyd taliadau o'r budd-dal hwnnw dros dro yn unol ag adran 86 o Ddeddf Diwygio Lles 2012 oherwydd bod y ceisydd wedi mynd yn glaf o fewn ystyr paragraff 19(11)(g) (trin costau gofal plant); neu
- (v) wedi bod yn cael TALIA ond ataliwyd taliadau ohono dros dro yn unol ag unrhyw delerau cynllun digolledu'r lluoedd arfog a'r lluoedd wrth gefn sy'n caniatáu ataliad dros dro oherwydd bod person yn cael triniaeth feddygol mewn ysbyty neu sefydliad cyffelyb; neu

(43) O.S. 1987/1967; mewnosodwyd Atodlen 1B gan O.S. 1996/206 a mewnosodwyd paragraff 14B gan O.S. 2012/757.

(44) O.S. 2002/2005.

- (vi) wedi cael, gan yr Ysgrifennydd Gwladol neu grŵp comisiynu clinigol, gerbyd ar gyfer pobl anabl neu fath arall o gerbyd, a ddarparwyd o dan baragraff 9 o Atodlen 1 i Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol 2006, neu, yn yr Alban, o dan adran 46 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Yr Alban) 1978 (darparu gwasanaethau gan Weinidogion yr Alban), neu, yng Nghymru, o dan adran 5 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 ac Atodlen 1 i'r Ddeddf honno, neu, yng Ngogledd Iwerddon, wedi cael, gan yr Adran Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Diogelwch y Cyhoedd, gerbyd ar gyfer pobl anabl neu fath arall o gerbyd, a ddarparwyd o dan erthygl 30(1) o Orchymyn Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Personol (Gogledd Iwerddon) 1972, neu yn cael taliadau ar ffurf grant gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan baragraff 10(3) o Atodlen 1 i Ddeddf 2006⁽⁴⁵⁾ (darparu cerbydau ar gyfer pobl anabl) neu, yn yr Alban, gan Weinidogion yr Alban o dan adran 46 o Ddeddf 1978; neu
- (vii) yn ddall, ac o ganlyniad wedi ei gofrestru mewn cofrestr a gedwir gan awdurdod lleol o dan adran 29 o Ddeddf Cymorth Gwladol 1948 (gwasanaethau lles) neu, yn yr Alban, wedi ei ardystio'n ddall ac, o ganlyniad, wedi ei gofrestru mewn cofrestr a gynhelir gan, neu ar ran, cyngor a gyfansoddwyd o dan adran 2 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Yr Alban) 1994; neu
- (b) bod y ceisydd—
- (i) yn analluog i weithio neu'n cael ei drin fel pe bai'n analluog i weithio yn unol â darpariaethau Rhan 12A o DCBNC (analluedd i weithio) a rheoliadau a wnaed o dan y Rhan honno; a
- (ii) wedi bod yn analluog i weithio neu wedi cael ei drin fel pe bai'n analluog i weithio am gyfnod di-dor o ddim llai nag—
- (aa) yn achos ceisydd sy'n derfynol wael yn yr ystyr a roddir i “terminally ill” yn adran 30B(4) o DCBNC, 196 diwrnod;
- (bb) mewn unrhyw achos arall, 364 diwrnod.
- (2) At ddibenion is-baragraff (1)(a)(vii), yn achos person y peidiwyd â'i gofrestru fel person dall wedi iddo adennill ei olwg, rhaid ei drin, er gwaethaf hynny, fel pe bai'n ddall ac yn bodloni'r amod ychwanegol a bennir yn yr is-baragraff hwnnw am gyfnod o 28 wythnos yn dilyn y dyddiad y peidiwyd â chofrestru'r person felly.
- (3) At ddibenion is-baragraff (1)(b), pan wahenir unrhyw ddau neu ragor o gyfnodau o analluedd gan doriad o ddim mwy na 56 diwrnod, rhaid trin y cyfnodau hynny gyda'i gilydd fel un cyfnod di-dor.
- (4) At ddibenion y paragraff hwn, mae cyfeiriad at berson sydd, neu a oedd, yn cael budd-dal analluogrwydd hirdymor yn cynnwys person sydd neu a oedd yn cael budd-dal analluogrwydd byrdymor ar gyfradd hafal i'r gyfradd hirdymor, yn rhinwedd adran 30B(4)(a) o DCBNC (budd-dal analluogrwydd byrdymor i berson sy'n derfynol wael), neu a fyddai'n cael neu wedi cael budd-dal analluogrwydd byrdymor ar gyfradd o'r fath pe na bai cyfradd y budd-dal analluogrwydd byrdymor sydd eisoes yn daladwy i'r person hwnnw yn hafal i'r gyfradd hirdymor neu'n uwch, neu wedi bod yn hafal i'r gyfradd hirdymor neu'n uwch.
- (5) Yn achos ceisydd sy'n fuddiolwr 'o fudd-dal i waith' (sef person y mae rheoliad 13A(1) o Reoliadau Nawdd Cymdeithasol (Analluedd i Weithio) (Cyffredinol) 1995⁽⁴⁶⁾ yn gymwys iddo ac sydd drachefn yn mynd yn analluog i weithio at ddibenion Rhan 12A o DCBNC) rhaid trin y cyfeiriad at gyfnod o 56 diwrnod yn is-baragraff (3) fel pe bai'n gyfeiriad at gyfnod o 104 wythnos.

⁽⁴⁵⁾ Diwygiwyd is-baragraff (3) gan adran 17 o Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2012 (p.7).

⁽⁴⁶⁾ O.S. 1995/311: mewnsodwyd rheoliad 13A gan O.S. 1998/2231 a diwygiwyd ef gan O.S. 1999/3109, O.S. 2006/707 ac O.S. 2006/2378.

Cyfrifiadau o'r incwm wythnosol cyfartalog o gredydau treth

21.—(1) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ceisydd yn cael credyd treth.

(2) Pan fo'r paragraff hwn yn gymwys, y cyfnod y mae'n rhaid cymryd y credyd treth i ystyriaeth drosto yw'r cyfnod a bennir yn is-baragraff (3).

(3) Pan fo'r rhandaliad, y gwneir taliad o gredyd treth mewn perthynas ag ef—

- (a) yn rhandaliad dyddiol, y cyfnod yw 1 diwrnod, sef y diwrnod y telir y rhandaliad mewn perthynas ag ef;
- (b) yn rhandaliad wythnosol, y cyfnod yw 7 diwrnod, yn diweddu ar y diwrnod y mae'r rhandaliad yn ddyledus i'w dalu;
- (c) yn rhandaliad mewn perthynas â dwy wythnos, y cyfnod yw 14 diwrnod, yn cychwyn 6 diwrnod cyn y diwrnod y mae'r rhandaliad yn ddyledus i'w dalu;
- (d) yn rhandaliad mewn perthynas â phedair wythnos, y cyfnod yw 28 diwrnod, yn diweddu ar y diwrnod y mae'r rhandaliad yn ddyledus i'w dalu.

(4) At ddibenion y paragraff hwn, ystyr "credyd treth" ("*tax credit*") yw credyd treth plant neu gredyd treth gwaith.

Diystyru newidiadau mewn treth, cyfraniadau etc

22. Wrth gyfrifo incwm ceisydd, caiff awdurdod ddiystyru unrhyw newid deddfwriaethol—

- (a) yng nghyfradd sylfaenol neu gyfraddau eraill y dreth incwm;
- (b) yn swm unrhyw ryddhad treth personol;
- (c) yng nghyfraddau'r cyfraniadau nawdd cymdeithasol sy'n daladwy o dan DCBNC neu yn y terfyn enillion isaf neu'r terfyn enillion uchaf ar gyfer cyfraniadau Dosbarth 1 o dan y Ddeddf honno, y terfynau isaf neu uchaf sy'n gymwys i gyfraniadau Dosbarth 4 o dan y Ddeddf honno neu'r swm a bennir yn adran 11(4) o'r Ddeddf honno (eithriad enillion isel mewn perthynas â chyfraniadau Dosbarth 2);
- (d) yn swm y dreth sy'n daladwy o ganlyniad i gynnydd yn y gyfradd wythnosol o bensiwn ymdeol Categori A, B, C neu D neu unrhyw ychwanegiad ato neu unrhyw bensiwn graddedig sy'n daladwy o dan DCBNC;
- (e) yn y gyfradd uchaf o gredyd treth plant neu gredyd treth gwaith,

am gyfnod ddim hwy na 30 wythnos ostyngiad, sy'n cychwyn gyda'r wythnos ostyngiad yn union ar ôl y dyddiad y daw'r newid yn effeithiol.

Cyfrifo elw net enillwyr hunangyflogedig

23.—(1) At ddibenion paragraff 18 (cyfrifo incwm ar sail wythnosol) enillion y ceisydd y mae'n rhaid eu cymryd i ystyriaeth yw'r canlynol—

- (a) yn achos enillydd hunangyflogedig sy'n ymgymryd â chyflogaeth ar ei ran ei hun, yr elw net sy'n deillio o'r gyflogaeth honno;
- (b) yn achos enillydd hunangyflogedig sy'n bensiynwr ac yn ymgymryd â'i gyflogaeth mewn partneriaeth, cyfran y person hwnnw o'r elw net sy'n deillio o'r gyflogaeth honno, llai—
 - (i) swm mewn perthynas â threth incwm a chyfraniadau nawdd cymdeithasol sy'n daladwy o dan DCBNC, a gyfrifir yn unol â pharagraff 24 (cyfrifo didynnu treth a chyfraniadau enillwyr hunangyflogedig); a
 - (ii) hanner y swm a gyfrifir yn unol ag is-baragraff (11) mewn perthynas ag unrhyw bremiwm cymwys.

(2) At ddibenion is-baragraff (1)(a) rhaid cyfrifo elw net y gyflogaeth, ac eithrio pan fo is-baragraff (8) yn gymwys, drwy gymryd i ystyriaeth enillion y gyflogaeth dros y cyfnod asesu, llai—

- (a) yn ddarostyngedig i is-baragraffau (4) i (7), unrhyw dreuliau a dynnir yn gyfan gwbl ac yn unig yn y cyfnod hwnnw at ddibenion y gyflogaeth honno;
- (b) swm mewn perthynas ag—
 - (i) treth incwm; a
 - (ii) cyfraniadau nawdd cymdeithasol sy'n daladwy o dan DCBNC,

a gyfrifir yn unol â pharagraff 24 (cyfrifo didyniad treth a chyfraniadau enillwyr hunangyflogedig); ac

- (c) hanner y swm a gyfrifir yn unol ag is-baragraff (10) mewn perthynas ag unrhyw bremiwm cymwys.

(3) At ddibenion is-baragraff (1)(b) rhaid cyfrifo elw net y gyflogaeth drwy gymryd i ystyriaeth enillion y gyflogaeth dros y cyfnod asesu llai, yn ddarostyngedig i is-baragraffau (4) i (7), unrhyw dreuliau a dynnir yn gyfan gwbl ac yn unig yn y cyfnod hwnnw at ddibenion y gyflogaeth honno.

(4) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (5), rhaid peidio â gwneud unrhyw ddidyniad o dan baragraff (2)(a) neu (3), mewn perthynas ag—

- (a) unrhyw wariant cyfalaf;
- (b) dibrisiant unrhyw ased cyfalaf;
- (c) unrhyw swm a ddefnyddiwyd neu y bwriedir ei ddefnyddio i sefydlu neu ehangu'r gyflogaeth;
- (d) unrhyw golled a dynnwyd cyn dechrau'r cyfnod asesu;
- (e) ad-daliad o'r cyfalaf mewn unrhyw fenthyciad a gymerwyd at ddibenion y gyflogaeth; ac
- (f) unrhyw dreuliau a dynnwyd wrth ddarparu adloniant busnes.

(5) Rhaid gwneud didyniad o dan is-baragraff (2)(a) neu (3) mewn perthynas ag ad-dalu'r cyfalaf mewn unrhyw fenthyciad a ddefnyddiwyd ar gyfer—

- (a) amnewid cyfarpar neu beiriannau yng nghwrs busnes; neu
- (b) atgyweirio ased busnes presennol, ac eithrio i'r graddau y mae unrhyw swm yn daladwy o dan bolisi yswiriant ar gyfer ei atgyweirio.

(6) Rhaid i'r awdurdod wrthod gwneud didyniad mewn perthynas ag unrhyw dreuliau o dan is-baragraff (2)(a) neu (3) os na fodlonwyd yr awdurdod, o ystyried natur a swm y draul, ei bod wedi ei thynnu yn rhesymol.

(7) Er mwyn osgoi amheuaeth—

- (a) rhaid peidio â gwneud didyniad o dan is-baragraff (2)(a) neu (3) mewn perthynas ag unrhyw swm, oni wariwyd y swm hwnnw at ddibenion y busnes;
- (b) rhaid gwneud didyniad o dan y naill neu'r llall o'r is-baragraffau hynny mewn perthynas ag—
 - (i) pan fo swm y dreth ar werth a dalwyd yn fwy na swm y dreth ar werth a dderbyniwyd yn y cyfnod asesu, y gwahaniaeth rhwng y ddau swm;
 - (ii) unrhyw incwm a wariwyd i atgyweirio ased busnes presennol ac eithrio i'r graddau y mae unrhyw swm yn daladwy o dan bolisi yswiriant ar gyfer ei atgyweirio;
 - (iii) unrhyw daliad o log ar fenthyciad a gymerwyd at ddibenion y gyflogaeth.

(8) Pan fo ceisydd yn ymgymryd â chyflogaeth fel gwarchodwr plant, elw net y gyflogaeth fydd un rhan o dair o enillion y gyflogaeth honno, llai—

- (a) swm mewn perthynas ag—

- (i) treth incwm; a
 - (ii) cyfraniadau nawdd cymdeithasol sy'n daladwy o dan DCBNC, a gyfrifir yn unol â pharagraff 24 (cyfrifo didyniad treth a chyfraniadau enillwyr hunangyflogedig); a
- (b) hanner y swm a gyfrifir yn unol ag is-baragraff (10) mewn perthynas ag unrhyw bremiwm cymwys.
- (9) Er mwyn osgoi amheuaeth, pan fo ceisydd yn ymgymryd â chyflogaeth fel enillydd hunangyflogedig a'r ceisydd hefyd yn ymgymryd ag un neu ragor o gyflogaethau eraill fel enillydd hunangyflogedig neu gyflogedig, rhaid peidio â gwrthbwysio unrhyw golled a dynnir mewn unrhyw un o gyflogaethau'r ceisydd yn erbyn enillion y ceisydd mewn unrhyw un o'i gyflogaethau eraill.
- (10) Rhaid cyfrifo'r swm mewn perthynas ag unrhyw bremiwm cymwys drwy luosi swm dyddiol y premiwm cymwys gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y cyfnod asesu; ac at ddibenion y paragraff hwn, rhaid penderfynu swm dyddiol y premiwm cymwys fel a ganlyn—
- (a) os yw'r premiwm cymwys yn daladwy yn fisol, drwy luosi swm y cyfraniad cymwys gyda 12 a rhannu'r lluoswm gyda 365;
 - (b) mewn unrhyw achos arall, drwy rannu swm y premiwm cymwys gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y cyfnod y mae'r premiwm cymwys yn berthynol iddo.
- (11) Yn y paragraff hwn, ystyr "premiwm cymwys" ("*qualifying premium*") yw unrhyw bremiwm sy'n daladwy fesul cyfnod mewn perthynas â chynllun pensiwn personol ac yn daladwy felly ar neu ar ôl dyddiad y cais.

Cyfrifo didyniad treth a chyfraniadau enillwyr hunangyflogedig

24.—(1) Rhaid cyfrifo'r swm sydd i'w ddidynnu mewn perthynas â threth incwm o dan baragraff 23(1)(b)(i), (2)(b)(i) neu (8)(a)(i) (cyfrifo elw net enillwyr hunangyflogedig)—

- (a) ar sail swm yr incwm trethadwy, a
- (b) fel pe bai'r incwm hwnnw'n asesadwy ar gyfer treth incwm ar y gyfradd dreth sylfaenol sy'n gymwys i'r cyfnod asesu, llai, yn unig, y rhyddhad personol y mae hawl gan y ceisydd i'w gael o dan adran 35, 36 neu 37 o Ddeddf Treth Incwm 2007⁽⁴⁷⁾ fel y bo'n briodol i amgylchiadau'r ceisydd.

(2) Ond, os yw'r cyfnod asesu'n llai na blwyddyn, rhaid cyfrifo'r enillion y cymhwysir y gyfradd dreth sylfaenol iddynt a swm y rhyddhadau personol sy'n ddidynadwy o dan y paragraff hwn ar sail *pro rata*.

(3) Y swm sydd i'w ddidynnu mewn perthynas â chyfraniadau nawdd cymdeithasol o dan baragraff 23(1)(b)(i), (2)(b)(ii) neu (8)(a)(ii) yw cyfanswm y canlynol—

- (a) swm y cyfraniadau Dosbarth 2 sy'n daladwy o dan adran 11(1) o DCBNC neu, yn ôl fel y digwydd, adran 11(3) o DCBNC ar y gyfradd sy'n gymwys i'r cyfnod asesu ac eithrio pan fo incwm trethadwy'r ceisydd yn llai na'r swm a bennir yn adran 11(4) o'r Ddeddf honno (eithriad enillion isel) ar gyfer y flwyddyn dreth sy'n gymwys i'r cyfnod asesu; ond os yw'r cyfnod asesu'n llai na blwyddyn, rhaid lleihau'r swm a bennir ar gyfer y flwyddyn dreth honno *pro rata*; a

⁽⁴⁷⁾ 2007 p.3; diwygiwyd pennawd ac is-adran (1) o adran 35 gan adran 4 o Ddeddf Cyllid 2012 (p.14) ("Deddf 2012"); mewnosodwyd is-adranau (2) a (4) gan adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009 (p.10). Yn adran 36, diwygiwyd y pennawd ac is-adran (2), amnewidiwyd is-adran (1) a mewnosodwyd is-adran (2A) gan adran 4 o Ddeddf 2012; mae is-adran (2) wedi ei diwygio hefyd gan erthygl 3 o O.S. 2012/3047 ac adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009. Yn adran 37, diwygiwyd y pennawd ac is-adran (2), amnewidiwyd is-adran (1) a mewnosodwyd is-adran (2A) gan adran 4 o Ddeddf 2012; mae is-adran (2) wedi ei diwygio hefyd gan erthygl 3 o O.S. 2012/3047 ac adran 4 o Ddeddf Cyllid 2009.

- (b) swm y cyfraniadau Dosbarth 4 (os oes rhai) a fyddai'n daladwy o dan adran 15 o DCBNC (cyfraniadau Dosbarth 4 sy'n adenilladwy o dan y Deddfau Treth Incwm) ar y gyfradd ganrannol sy'n gymwys i'r cyfnod asesu ar gymaint o'r incwm trethadwy ag sydd uwchlaw'r terfyn isaf, ond nid uwchlaw'r terfyn uchaf o elwau a chynyddiadau cymwys ar gyfer y flwyddyn dreth sy'n gymwys i'r cyfnod asesu; ond os yw'r cyfnod asesu'n llai na blwyddyn, rhaid lleihau'r terfynau hynny *pro rata*.
- (4) Yn y paragraff hwn ystyr "incwm trethadwy" ("*chargeable income*") yw—
- (a) ac eithrio pan fo paragraff (b) yn gymwys, yr enillion sy'n deillio o gyflogaeth llai unrhyw dreuliau a ddidynnwyd o dan baragraff 23(3)(a) neu, yn ôl fel y digwydd, paragraff 23(4);
- (b) yn achos cyflogaeth fel gwarchodwr plant, un rhan o dair o enillion y gyflogaeth honno.

PENNOD 4

Cyfalaf

Cyfrifo cyfalaf

25.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2), y cyfalaf y mae'n rhaid ei gymryd i ystyriaeth yn achos ceisydd(48) yw'r cyfan o gyfalaf y ceisydd, fel y'i cyfrifir yn unol â'r Rhan hon.

(2) Wrth gyfrifo cyfalaf ceisydd o dan is-baragraff (1), rhaid diystyru, pan fo'n gymwys, unrhyw gyfalaf a bennir yn Atodlen 5 (symiau cyfalaf a ddiystyriir), mewn perthynas â phensiynwyr.

(3) Yn achos ceisydd sy'n bensiynwr, rhaid trin cyfalaf y ceisydd drwy gynnwys unrhyw daliad a wnaed i'r ceisydd ar gyfer ôl-ddyledion o'r canlynol—

- (a) credyd treth plant;
- (b) credyd treth gwaith;
- (c) credyd pensiwn y wladwriaeth,

os gwnaed y taliad mewn perthynas â chyfnod y caniatawyd gostyngiad o dan gynllun awdurdod ar gyfer y cyfan neu ran ohono cyn talu'r ôl-ddyledion hynny.

Cyfrifo cyfalaf yn y Deyrnas Unedig

26. Rhaid cyfrifo'r cyfalaf a feddir gan geisydd yn y Deyrnas Unedig yn ôl ei werth presennol ar y farchnad neu ei werth ildio, llai—

- (a) 10 y cant, os byddai treuliau a briodolid i'r gwerthiant, a
- (b) swm unrhyw lyffethair a sicrhawyd ar y cyfalaf.

Cyfrifo cyfalaf y tu allan i'r Deyrnas Unedig

27. Rhaid cyfrifo cyfalaf a feddir gan geisydd mewn gwlad y tu allan i'r Deyrnas Unedig—

- (a) mewn achos pan nad oes gwaharddiad yn y wlad honno ar drosglwyddo i'r Deyrnas Unedig swm sy'n hafal i werth presennol y cyfalaf ar y farchnad, neu ei werth ildio yn y wlad honno, yn ôl y gwerth hwnnw;
- (b) mewn achos pan fo gwaharddiad o'r fath yn bodoli, yn ôl y pris y byddai'r cyfalaf yn ei gyrraedd pe gwerthid i brynwr parod yn y Deyrnas Unedig,

llai, os byddai treuliau a briodolid i'r gwerthiant, 10 y cant, a swm unrhyw lyffethair a sicrhawyd ar y cyfalaf.

(48) Y terfyn cyfalaf yw £16,000, gweler paragraff 31.

Cyfalaf tybiannol

28.—(1) Rhaid trin ceisydd fel pe bai'n meddu unrhyw gyfalaf yr amddifadodd y ceisydd ei hunan ohono at y diben o sicrhau hawlogaeth i ostyngiad neu gynyddu swm y gostyngiad hwnnw, ac eithrio i'r graddau y lleiheur y cyfalaf hwnnw yn unol â pharagraff 29 (rheol lleihau cyfalaf tybiannol).

(2) Yn achos ceisydd sy'n bensiynwr ac yn gwaredu cyfalaf at y diben—

- (a) o leihau neu dalu dyled sydd arno; neu
- (b) o brynu nwyddau neu wasanaethau pan fo'r gwariant arnynt yn rhesymol yn amgylchiadau'r ceisydd,

rhaid ystyried nad yw'n amddifadu ei hunan o'r cyfalaf hwnnw.

(3) Os yw ceisydd, mewn perthynas â chwmmi, mewn safle cyfatebol i safle unig berchennog neu bartner ym musnes y cwmni hwnnw, caniateir trin y ceisydd fel pe bai'n unig berchennog neu'n bartner o'r fath, ac mewn achos o'r fath—

- (a) er gwaethaf paragraff 25 (cyfrifo cyfalaf) rhaid diystyru gwerth daliad y ceisydd yn y cwmni hwnnw; a
- (b) rhaid trin y ceisydd, yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), fel pe bai'n meddu swm o gyfalaf sy'n hafal i werth, neu, yn ôl fel y digwydd, cyfran y ceisydd o werth, cyfalaf y cwmni hwnnw ac y mae darpariaethau blaenorol y Bennod hon yn gymwys at ddibenion cyfrifo'r swm hwnnw, fel pe bai'n gyfalaf gwirioneddol a feddid gan y ceisydd.

(4) Am gyhyd ag y bo'r ceisydd yn ymgymryd â gweithgareddau yng nghwrs busnes y cwmni, rhaid diystyru'r swm y trinnir y ceisydd fel pe bai'n ei feddu o dan is-baragraff (3).

(5) Pan drinnir ceisydd fel pe bai'n meddu cyfalaf o dan is-baragraff (1), mae darpariaethau blaenorol y Bennod hon yn gymwys at ddibenion cyfrifo swm y cyfalaf hwnnw, fel pe bai'n gyfalaf gwirioneddol a feddir gan y ceisydd.

Rheol lleihau cyfalaf tybiannol: pensiynwyr

29.—(1) Pan drinnir ceisydd sy'n bensiynwr fel pe bai'n meddu cyfalaf o dan baragraff 28(1) (cyfalaf tybiannol), rhaid lleihau'r swm y trinnir y ceisydd fel pe bai'n ei feddu—

(a) yn achos wythnos sy'n dilyn—

- (i) yr wythnos berthnasol y bodlonir mewn perthynas â hi yr amodau a bennir yn is-baragraff (2); neu
- (ii) wythnos sy'n dilyn yr wythnos berthnasol honno ac yn bodloni'r amodau hynny,

o swm sydd i'w benderfynu o dan is-baragraff (3);

(b) yn achos wythnos nad yw is-baragraff (1)(a) yn gymwys iddi, ond pan fo—

- (i) yr wythnos honno'n wythnos sy'n dilyn yr wythnos berthnasol; a
- (ii) yr wythnos berthnasol honno'n wythnos y bodlonir ynddi'r amod yn is-baragraff (4),

o swm sydd i'w benderfynu o dan is-baragraff (5).

(2) Mae'r is-baragraff hwn yn gymwys i wythnos ostyngiad pan fo'r ceisydd yn bodloni'r amodau canlynol—

- (a) bod y ceisydd yn cael gostyngiad yn y dreth gyngor o dan gynllun awdurdod; a
- (b) oni bai am baragraff 28(1), byddai'r ceisydd wedi cael gostyngiad mwy yn y dreth gyngor o dan gynllun awdurdod yn yr wythnos honno.

(3) Mewn achos y mae is-baragraff (2) yn gymwys iddo, rhaid i swm y gostyngiad yn swm y cyfalaf y trinnir y ceisydd fel pe bai'n ei feddu at ddibenion is-baragraff (1)(a) fod yn hafal i swm cyfanredol y canlynol—

- (a) swm sy'n hafal i'r swm ychwanegol o ostyngiad yn y dreth gyngor, y cyfeirir ato yn is-baragraff (2)(b);
- (b) os yw'r ceisydd wedi hawlio credyd pensiwn y wladwriaeth yn ogystal, swm unrhyw gredyd pensiwn y wladwriaeth neu unrhyw swm ychwanegol o gredyd pensiwn y wladwriaeth y byddai'r ceisydd wedi bod â hawl i'w gael mewn perthynas â'r wythnos ostyngiad y cyfeirir ati yn is-baragraff (2) pe na fyddid wedi cymhwyso rheoliad 21(1) o Reoliadau Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002(49) (cyfalaf tybiannol);
- (c) os yw'r ceisydd wedi hawlio budd-dal tai yn ogystal, swm unrhyw fudd-dal tai neu unrhyw swm ychwanegol o fudd-dal tai y byddai'r ceisydd wedi bod â hawl i'w gael mewn perthynas â'r cyfan neu ran o'r wythnos ostyngiad y cyfeirir ati yn is-baragraff (2) pe na fyddid wedi cymhwyso rheoliad 47(1) o Reoliadau Budd-dal Tai (Personau a gyrhaeddodd yr oedran cymwys ar gyfer credyd pensiwn y wladwriaeth) 2006(50) (cyfalaf tybiannol);
- (d) os yw'r ceisydd wedi hawlio lwfans ceisio gwaith yn ogystal, swm unrhyw lwfans ceisio gwaith ar sail incwm y byddai'r ceisydd wedi bod â hawl i'w gael mewn perthynas â'r wythnos ostyngiad y cyfeirir ati yn is-baragraff (2) pe na fyddid wedi cymhwyso rheoliad 113 o Reoliadau Lwfans Ceisio Gwaith 1996(51) (cyfalaf tybiannol); ac
- (e) os yw'r ceisydd wedi hawlio lwfans cyflogaeth a chymorth yn ogystal, swm unrhyw lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm y byddai'r ceisydd wedi bod â hawl i'w gael mewn perthynas â'r wythnos ostyngiad y cyfeirir ati yn is-baragraff (2) pe na fyddid wedi cymhwyso rheoliad 115 o Reoliadau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth 2008(52) (cyfalaf tybiannol).

(4) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (7), at ddibenion is-baragraff (1)(b) yr amod yw fod y ceisydd yn bensiynwr ac y byddai hawl ganddo i gael gostyngiad yn y dreth gyngor o dan gynllun awdurdod yn yr wythnos berthnasol oni bai am baragraff 28(1).

(5) Mewn achos o'r fath, mae swm y gostyngiad yn swm y cyfalaf y trinnir y ceisydd fel pe bai'n ei feddu at ddibenion is-baragraff (1)(b) yn hafal i swm cyfanredol y canlynol—

- (a) swm y gostyngiad mewn treth gyngor y byddai hawl gan y ceisydd i'w gael yn yr wythnos berthnasol oni bai am baragraff 28(1);
- (b) os byddai hawl wedi bod gan y ceisydd, oni bai am reoliad 21 o Reoliadau Credyd Pensiwn y Wladwriaeth 2002, i gael credyd pensiwn y wladwriaeth mewn perthynas â'r wythnos fudd-dal, o fewn yr ystyr a roddir i "benefit week" yn rheoliad 1(2) o'r Rheoliadau hynny (dehongli), sy'n cynnwys diwrnod olaf yr wythnos berthnasol, y swm y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i'w gael;
- (c) os byddai hawl wedi bod gan y ceisydd, oni bai am reoliad 47(1) o Reoliadau Budd-dal Tai (Personau a gyrhaeddodd yr oedran cymwys ar gyfer credyd pensiwn y wladwriaeth) 2006, i gael budd-dal tai neu swm ychwanegol o fudd-dal tai mewn perthynas â'r wythnos fudd-dal, sy'n cynnwys diwrnod olaf yr wythnos berthnasol, y swm sy'n hafal i—
 - (i) mewn achos pan nad oes budd-dal tai yn daladwy, y swm y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i'w gael; neu
 - (ii) mewn unrhyw achos arall, y swm sy'n hafal i'r swm ychwanegol o fudd-dal tai y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i'w gael;
- (d) os byddai hawl wedi bod gan y ceisydd, oni bai am reoliad 113 o Reoliadau Lwfans Ceisio Gwaith 1996, i gael lwfans ceisio gwaith ar sail incwm mewn perthynas â'r wythnos fudd-dal, o fewn yr ystyr a roddir i "benefit week" yn rheoliad 1(3) o'r Rheoliadau hynny

(49) O.S. 2002/1792.

(50) O.S. 2006/214.

(51) O.S. 1996/207.

(52) O.S. 2008/794.

(dehongli), sy'n cynnwys diwrnod olaf yr wythnos berthnasol, y swm y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i'w gael; ac

- (e) os byddai hawl wedi bod gan y ceisydd, oni bai am reoliad 115 o Reoliadau Lwfans Cyflogaeth a Chymorth 2008, i gael lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm mewn perthynas â'r wythnos fudd-dal, o fewn yr ystyr a roddir i "benefit week" yn rheoliad 2(1) o'r Rheoliadau hynny (dehongli), sy'n cynnwys diwrnod olaf yr wythnos berthnasol, y swm y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i'w gael.

(6) Ond os yw'r swm a grybwyllir ym mharagraff (a), (b), (c), (d) neu (e) o is-baragraff (5) ("y swm perthnasol") mewn perthynas â rhan-wythnos, rhaid penderfynu'r swm sydd i'w gymryd i ystyriaeth o dan y paragraff hwnnw drwy—

- (a) rhannu'r swm perthnasol gyda'r rhif sy'n hafal i nifer y diwrnodau yn y rhan-wythnos honno, a
- (b) lluosu canlyniad y cyfrifiad hwnnw gyda 7.

(7) Rhaid ailbenderfynu'r swm a benderfynwyd o dan is-baragraff (5), o dan yr is-baragraff hwnnw, os yw'r ceisydd yn gwneud cais pellach am ostyngiad yn y dreth gyngor a'r amodau yn is-baragraff (8) wedi eu bodloni, ac mewn achos o'r fath—

- (a) mae paragraffau (a) i (e) o is-baragraff (5) yn gymwys fel pe rhoddid y geiriau "wythnos ddilynol berthnasol" yn lle'r geiriau "wythnos berthnasol"; a
- (b) yn ddarostyngedig i is-baragraff (9), mae'r swm fel y'i hailbenderfynwyd yn cael effaith o'r wythnos gyntaf sy'n dilyn yr wythnos ddilynol berthnasol sydd dan sylw.

(8) Yr amodau yw—

- (a) y gwneir cais pellach 26 neu ragor o wythnosau ar ôl—
 - (i) y dyddiad y gwnaeth y ceisydd y cais am ostyngiad yn y dreth gyngor y triniwyd y ceisydd gyntaf mewn perthynas ag ef, fel pe bai'n meddu'r cyfalaf dan sylw o dan baragraff 28(1);
 - (ii) mewn achos pan wnaed o leiaf un ailbenderfyniad yn unol ag is-baragraff (7), y dyddiad y gwnaeth y ceisydd gais ddiwethaf am ostyngiad yn y dreth gyngor a arweiniodd at ailbenderfynu'r swm wythnosol, neu
 - (iii) y dyddiad y peidiodd ddiwethaf hawl y ceisydd i gael gostyngiad yn y dreth gyngor o dan gynllun yr awdurdod,

pa un bynnag ddigwyddodd ddiwethaf; a

- (b) y byddai hawl wedi bod gan y ceisydd i gael gostyngiad yn y dreth gyngor o dan gynllun awdurdod, oni bai am baragraff 28(1).

(9) Rhaid i'r swm a ailbenderfynir yn unol ag is-baragraff (7) beidio â chael effaith os yw'n llai na'r swm a oedd yn gymwys yn yr achos hwnnw yn union cyn ailbenderfynu ac mewn achos o'r fath rhaid i'r swm uchaf barhau i gael effaith.

(10) At ddibenion y paragraff hwn—

ystyr "rhan-wythnos" ("*part-week*") yw—

- (a) mewn perthynas â swm a grybwyllir yn is-baragraff (5)(a), yw cyfnod sy'n llai nag wythnos ac y caniateir gostyngiad yn y dreth gyngor ar ei gyfer o dan gynllun awdurdod;
- (b) mewn perthynas â swm a grybwyllir yn is-baragraff (5)(b), yw cyfnod sy'n llai nag wythnos ac y mae budd-dal tai yn daladwy ar ei gyfer;
- (c) mewn perthynas â swm a grybwyllir yn is-baragraff (5)(c), (d) neu (e) yw—
 - (i) cyfnod o lai nag wythnos, sydd y cyfan o'r cyfnod y mae cymhorthdal incwm, neu, yn ôl fel y digwydd, lwfans cyflogaeth a chymorth ar sail incwm, neu lwfans ceisio gwaith ar sail incwm, yn daladwy ar ei gyfer; a

(ii) unrhyw gyfnod arall o lai nag wythnos y mae'n daladwy ar ei gyfer;

ystyr “wythnos berthnasol” (“*relevant week*”) yw'r wythnos ostyngiad neu'r rhan-wythnos pan gymerwyd i ystyriaeth y cyfalaf dan sylw, yr amddifadodd y ceisydd ei hunan ohono o fewn ystyr paragraff 28(1)—

- (a) am y tro cyntaf, at y diben o benderfynu hawlogaeth y ceisydd i ostyngiad o dan gynllun awdurdod; neu
- (b) ar achlysur dilynol at y diben o benderfynu neu ailbenderfynu hawlogaeth y ceisydd i ostyngiad ar yr achlysur dilynol hwnnw, a phan barodd y penderfyniad neu'r ailbenderfyniad hwnnw fod y ceisydd naill ai'n dechrau cael neu'n peidio â chael gostyngiad o dan gynllun awdurdod;

ac os pennir mwy nag un wythnos ostyngiad drwy gyfeirio at baragraffau (a) a (b) o'r diffiniad hwn, y ddiweddaraf neu'r ddiweddarach o'r cyfryw wythnosau gostyngiad neu, yn ôl fel y digwydd, y ddiweddaraf neu'r ddiweddarach o'r cyfryw ran-wythnosau, yw'r wythnos berthnasol;

ystyr “wythnos ddilynol berthnasol” (“*relevant subsequent week*”) yw'r wythnos ostyngiad neu'r rhan-wythnos sy'n cynnwys y diwrnod pan wnaed y cais pellach, neu, os gwnaed mwy nag un cais pellach, pan wnaed y cais olaf o'r fath.

Cyfalaf a ddelir ar y cyd: pensïynwyr

30. Ac eithrio pan fo ceisydd yn meddu cyfalaf a ddiystyrir o dan baragraff 28(3) (cyfalaf tybiannol), os oes gan y ceisydd, ac un neu ragor o bersonau eraill, hawl fuddiannol mewn meddiant unrhyw ased cyfalaf, rhaid eu trin, yn absenoldeb tystiolaeth i'r gwrthwyneb, fel pe bai gan bob un ohonynt, mewn cyfrannau cyfartal, hawl mewn meddiant o'r holl fuddiant llesiannol yn yr ased, ac mae darpariaethau blaenorol y Bennod hon yn gymwys at y diben o gyfrifo swm y cyfalaf y trinnir y ceisydd fel pe bai'n ei feddu, fel pe bai'n gyfalaf gwirioneddol a feddir gan y ceisydd.

Cyfrifo incwm tariff o gyfalaf: pensïynwyr

31. Rhaid trin cyfalaf ceisydd sy'n bensiynwr, a gyfrifwyd yn unol â'r Atodlen hon, fel pe bai'n incwm wythnosol o—

- (a) £1 am bob £500 uwchlaw £10,000 ond nid uwchlaw £16,000; a
- (b) £1 am unrhyw swm dros ben nad yw'n £500 cyflawn.